Lefel 4 Eiriolaeth Annibynnol

Ebrill 2022 Fersiwn 1.3

Llawlyfr y Cymhwyster

Fersiwn a dyddiad	Newid manylion	Adran
1.1 (Ebrill 2020)	Rolau	Asesu
1.2 (Gorffennaf 2021)	Ymrestru ac ardystio adran wedi'i diweddaru	Gofynion canolfannau
1.3 (Ebrill 2022)	Ar gyfer pwy mae'r cymhwyster?	Cyflwyniad
	Ychwanegu gwybodaeth ehangach am eiriolaeth annibynnol a'i rôl yn y sector Iechyd a Gofal Cymdeithasol	Gwybodaeth am eiriolaeth annibynnol
	Gofynion cofrestru ymgeiswyr	Gofynion canolfannau

Cipolwg ar y cymhwyster

Maes pwnc	Iechyd a Gofal Cymdeithasol
Rhif City & Guilds	8040
Grŵp oedran cymeradwy	18+
Gofynion cofrestru	Dim
Asesu	Cyfuniad o asesu mewnol ac asesu allanol
Cymeradwyaethau	Mae angen cymeradwyo canolfannau a chymwysterau
Deunyddiau cefnogi	Llawlyfr y cymhwyster Pecyn asesu
Ymrestru ac ardystio	Ewch i wefan y Consortiwm am fanylion

Teitl a lefel	Rhif cyfeirnod	Rhif achredu
Lefel 4 Eiriolaeth Annibynnol	8040-12	C00/4016/5

Cynnwys

	Lefel 4 Eiriolaeth Annibynnol	1
Cipolwg ar y cymhwyster		**3**
Cynnwys		**4**
1 Cyflwyniad		**6**
	Gwybodaeth am eiriolaeth annibynnol	7
	Nodau ac amcanion y pwnc	7
	Strwythur	8
	Oriau Dysgu Dan Arweiniad (ODA) a Chyfanswm Amser Cymhwyso (CAC)	9
2 Gofynion canolfannau		**10**
	Cymeradwyo'r cymhwyster	10
	Cofrestru ac ardystio	10
	Staff canolfannau	11
	Gofynion cofrestru ymgeiswyr	12
	Cyfyngiadau oedran	12
3 Cyflwyno'r cymhwyster		**13**
	Asesu cychwynnol a sefydlu	13
	Deunyddiau cefnogi	13
	Swyddogion Cyswllt allanol/penodeion	13
	Cymedroli trefniadau asesu mewnol	15
	Apêl fewnol	15
	Ffactorau sy'n effeithio ar ymgeiswyr unigol	15
	Camymddwyn	15
	Trefniadau mynediad ac ystyriaeth arbennig	16
4 Asesu		**18**
	Crynodeb o'r dulliau asesu	18
	Efelychu	18
	Cyfyngiadau amser	18
	Cydnabod dysgu blaenorol	18
	Cyfleoedd ailsefyll	18
5 Unedau		**20**
	Argaeledd unedau	20
	Canllawiau ar gyflwyno cynnwys yr unedau	21
Uned 428	**Darparu eiriolaeth annibynnol – egwyddorion ac ymarfer**	**23**
	Canllawiau cyflwyno	29
	SGC cysylltiedig	31
	Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig	31
	Adnoddau	32

Uned 429 Deall deddfwriaeth yng nghyd-destun eiriolaeth annibynnol 33

Canllawiau cyflwyno 38
SGC cysylltiedig 43
Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig 43
Adnoddau 44

Uned 430 Eiriolaeth annibynnol gydag oedolion 46

Canllawiau cyflwyno 49
Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig 49
Adnoddau 49

Uned 431 Eiriolaeth annibynnol gyda phlant a phobl ifanc 50

Canllawiau cyflwyno 54
Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig 54
Adnoddau 54

Uned 432 Eiriolaeth iechyd meddwl annibynnol 55

Canllawiau cyflwyno 59
Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig 59
Adnoddau 60

Uned 433 Eiriolaeth galluedd meddyliol annibynnol 61

Canllawiau cyflwyno 66
Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig 66
Adnoddau 67

Atodiad 1 Cysylltiad â chymwysterau eraill 68

Cysylltiadau â chymwysterau eraill 68

1 Cyflwyniad

Mae'r ddogfen hon yn dweud wrthych beth sydd angen i chi ei wneud er mwyn cyflwyno'r cymwysterau:

Maes	Disgrifiad
Ar gyfer pwy mae'r cymhwyster?	Nod y cymhwyster hwn yw datblygu'r wybodaeth, dealltwriaeth, ymddygiadau a sgiliau sy'n sail i rolau eirioli annibynnol. Mae'r cymhwyster hwn wedi cael ei ddatblygu ar y cyd â rhanddeiliaid allweddol yn y sector, gan gynnwys Gofal Cymdeithasol Cymru ac Addysg a Gwella Iechyd Cymru. Mae'r cymhwyster yn seiliedig ar ymarfer ac yn asesu gwybodaeth ac ymarfer dysgwyr. Mae wedi'i gynllunio ar gyfer dysgwyr mewn amgylchedd dysgu seiliedig ar waith, addysg bellach ac addysg uwch. Mae ar gyfer yr unigolion hynny sy'n gweithio fel eiriolwyr annibynnol sy'n cael eu talu neu heb eu talu mewn rolau statudol a/neu anstatudol.
Beth mae'r cymhwyster yn ei gynnwys?	Bydd y cymhwyster hwn yn galluogi dysgwyr i feithrin y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i gyflawni rôl eirioli annibynnol.
Pa gyfleoedd sydd i ddatblygu?	Mae'r cymhwyster hwn yn galluogi dysgwyr i gamu ymlaen mewn gyrfa neu i astudio ymhellach ar lefel uwch. I gael rhagor o wybodaeth am y gofynion ar gyfer gweithio yn y sector Iechyd a Gofal Cymdeithasol, gan gynnwys swyddi penodol, gweler y 'Fframwaith cymwysterau ar gyfer gofal cymdeithasol a gofal plant rheoledig yng Nghymru' sydd ar gael ar wefan Gofal Cymdeithasol Cymru. **https://gofalcymdeithasol.cymru/adnoddau/fframwaith-cymwysterau-ar-gyfer-y-sector-gofal-cymdeithasol-yng-nghymru**
Gyda phwy y gwnaethom ddatblygu'r cymhwyster?	Gofal Cymdeithasol Cymru ac Addysg a Gwella Iechyd Cymru a ddatblygodd gynnwys unedau'r cymhwyster hwn ac sy'n berchen arno. Datblygwyd y cynnwys ar y cyd â'r Consortiwm, yn ogystal â rhanddeiliaid, tiwtoriaid ac aseswyr yn y gweithle o bob rhan o'r sector eirioli annibynnol.

Gwybodaeth am eiriolaeth annibynnol

Mae eiriolaeth annibynnol wedi'i ddidoli o sefydliadau statudol ac yn rhydd o wrthdaro. Felly, gall eiriolwyr annibynnol **ddim gweithio i'r sefydliadau mae'u partneriaid eiriolaeth yn gallu dymuno herio**, gan gynnwys:

- Awdurdodau lleol - Gan gynnwys gwasanaethau Cymdeithasol/ gwasanaethau ieuenctid/cartrefi gofal Cartrefi gofal
- Bwrdd Iechyd Lleol
- Cartrefi gofal /lleoliadau gwasanaeth preifat sy'n dymuno darparu eiriolaeth ar gyfer eu preswylwyr

Mae Eiriolaeth Annibynnol yn cwmpasu'r gweithwyr hynny sydd mewn rolau statudol ac anstatudol. Diffinnir y rolau hyn fel,

Statudol - Y rheini y mae gan unigolion hawl iddynt yn ôl y gyfraith, gan gynnwys Eiriolaeth Galluedd Meddyliol Annibynnol (IMCA), Eiriolaeth Iechyd Meddwl Annibynnol (IMHA) ac Eiriolaeth Broffesiynol Annibynnol (IPA).

Anstatudol – eiriolaeth annibynnol sy'n seiliedig ar faterion a gynigir gan fudiadau'r trydydd sector. Nid yw'r rhain yn hawl yn ôl y gyfraith ond maent yn rhoi llais I'r rheini sy'n teimlo bod ei angen arnynt. Fe'i hadwaenir hefyd fel eiriolaeth annibynnol 'gyffredinol'. Gallai hyn gynnwys eiriolaeth annibynnol ar gyfer pobl hŷn sy'n byw gartref, and ydynt yn hysbys I'r gwasanaethau cymdeithasol sydd angen eiriolwr. Mae sefydliadau fel Age Cymru a Chanolfan Byw'n Annibynnol Dewis Cymry yn cynnig eiriolaeth anstatudol.

Gan fod cynnal efelychiadau ar gyfer pwrpas asesu ddim yn bosib, mae ymgeiswyr sy'n cwblhau'r cymhwyster hwn angen cael mynediad at leoliad gwaith fel eiriolydd annibynnol. Gall hwn fod ar sail gwaith taladwy neu wirfoddol.

Nodau ac amcanion y pwnc

Bydd cymhwyster Lefel 4 Eirioli Annibynnol yn galluogi dysgwyr i feithrin a dangos eu gwybodaeth, dealltwriaeth, ymddygiad, sgiliau ac ymarfer yng nghyd-destun eu dewis lwybr. Yn benodol, bydd dysgwyr yn gallu dangos eu bod yn:

- datblygu a chymhwyso gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau yn y dewis lwybr;
- datblygu a chymhwyso gwybodaeth a dealltwriaeth o ddeddfwriaeth, confensiynau ac offerynnau hawliau dynol sy'n gymwys i'r dewis lwybr;
- datblygu a chymhwyso gwybodaeth a dealltwriaeth er mwyn sicrhau bod safbwyntiau, dymuniadau a dewisiadau plant a phobl ifanc/unigolion a/neu ofalwyr yn cael eu cynrychioli
- datblygu'n ddysgwyr effeithiol ac annibynnol, ac yn feddylwyr beirniadol a myfyriol â meddyliau ymholgar yng nghyd-destun y dewis lwybr;
- defnyddio dull beirniadol ac ymholgar o sicrhau bod egwyddorion eirioli wrth wraidd yr ymarfer
- datblygu hunanymwybyddiaeth er mwyn gwella ymarfer yn y dewis lwybr;
- datblygu a chymhwyso gwybodaeth a dealltwriaeth mewn amrywiaeth o leoliadau/cyd-destunau
- defnyddio sgiliau llythrennedd, rhifedd a chymhwysedd digidol fel sy'n briodol yn eu rôl.

Strwythur

Er mwyn ennill cymhwyster **Lefel 4 Eirioli Annibynnol**, rhaid i ddysgwyr gyflawni 52 credyd o leiaf.

Y gofyniad sylfaenol o ran oriau dysgu dan arweiniad ar gyfer y cymhwyster hwn yw 219.

Er mwyn ennill cymhwyster **Lefel 4 Eirioli Annibynnol**, rhaid i ddysgwyr gyflawni:

- 41 credyd o leiaf o'r grŵp Gorfodol.
- 11 credyd o leiaf o'r grŵp Dewisol.

Grŵp gorfodol			
Rhif yr Uned	Teitl yr Uned	ODA	Credyd
428	Darparu eiriolaeth annibynnol – egwyddorion ac ymarfer	154	32
429	Deall deddfwriaeth yng nghyd-destun eirioli annibynnol	55	9
Grŵp dewisol			
430	Eiriolaeth annibynnol gydag oedolion	10	11
431	Eiriolaeth annibynnol gyda phlant a phobl ifanc	20	13
432	Eiriolaeth iechyd meddwl annibynnol	35	13
433	Eiriolaeth galluedd meddyliol annibynnol	40	17

Oriau Dysgu Dan Arweiniad (ODA) a Chyfanswm Amser Cymhwyso (CAC)

Mae Oriau Dysgu Dan Arweiniad (ODA) yn rhoi syniad i ganolfannau o faint o amser dysgu ac asesu *dan oruchwyliaeth* sydd ei angen i gyflwyno'r uned a gellir defnyddio'r ffigur hwn at ddibenion cynllunio.

Cyfanswm yr Amser Cymhwyso (CAC) yw cyfanswm yr amser, mewn oriau, y disgwylir i ddysgwr ei dreulio er mwyn ennill cymhwyster. Mae'n cynnwys oriau dysgu dan arweiniad (a restrir ar wahân) ac oriau a dreulir yn paratoi, yn astudio ac yn cyflawni rhai gweithgareddau asesu ffurfiannol.

Mae fformiwla sy'n cyfateb i werth y CAC wedi'i rannu â 10 yn cael ei defnyddio i gyfrifo'r credyd.

Nodir y CAC gofynnol ar gyfer y cymhwyster hwn isod.

Cymhwyster	CAC
Lefel 4 Eiriolaeth Annibynnol	520

2 Gofynion canolfannau

Cymeradwyo'r cymhwyster

Bydd angen cymeradwyo canolfannau a chymhwyster ar gyfer y cymhwyster hwn. Bydd hyn yn cynnwys asesiad desg.

Er mwyn cymeradwyo canolfan, rhaid i sefydliad allu bodloni'r meini prawf cymeradwyo canolfannau. Mae'r dogfennau canlynol yn rhoi manylion sut i gael cymeradwyaeth am y cymhwyster hwn:

- Llawlyfr Gweinyddol (*Cyflwyniad i weithio gyda City & Guilds a CBAC*)
- Ein Gofynion Sicrhau Ansawdd
- Model Sicrhau Ansawdd

Cynghorir darpar ganolfannau i geisio cymeradwyaeth canolfan a chymhwyster, fel sy'n briodol, cyn dechrau cyflwyno'r cymhwyster.

Mae'r Consortiwm yn anelu at gyhoeddi'r penderfyniad ynghylch cymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster o fewn 30 diwrnod gwaith ar ôl i'r cais gael ei gyflwyno, gan arwain at bedwar canlyniad posibl:

- Cymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster
- Cymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster yn amodol ar gynllun gweithredu
- Ymatal rhag cymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster yn amodol ar gynllun gweithredu
- Gwrthod cymeradwyo'r ganolfan a'r cymhwyster.

Tybir bod y ganolfan a'r cymhwyster wedi cael eu cymeradwyo pan fydd City & Guilds yn anfon cadarnhad ysgrifenedig o'r statws i'r ganolfan, ac nid cyn hynny.

Bydd yn ofynnol i ganolfannau wneud cais am gymeradwyaeth ar gyfer y cymhwyster hwn a bodloni'r gofynion penodol i ganolfannau a amlinellir yn y ddogfen hon mewn perthynas â staff cyflwyno a chymhwysedd aseswyr. Bydd y gofynion hyn yn cael eu harchwilio a'u monitro fel rhan o'r broses cymeradwyo cymwysterau a'r broses o fonitro'r cymhwyster hwn yn barhaus.

Cofrestru ac ardystio

Mae dysgwyr ar gyfer y cymhwyster hwn yn cael eu cofrestru ar Pro Platform i gefnogi'r elfen asesu allanol. Mae Pro Platform yn galluogi canolfannau i gofrestru ar sail 'mewn ac allan' hy gallwch gofrestru ar unrhyw amser ac mewn unrhyw niferoedd yn ystod y flwyddyn.

Ni ddylid cofrestru dysgwyr am y cymhwyster hwn ar Walled Garden.

Mae mynediad i Pro Platform yn cael ei ddarparu i ganolfannau ar ôl derbyn cymeradwyaeth am y cymhwyster hwn. Mae canllawiau ar gael o dan y tab 'Welsh Qualifications' yn yr adran 'Support Materials' i ddarparu cymorth i ganolfannau cwblhau cofrestru, fesul dysgwyr unigol neu fesul grŵp.

Bydd dysgwyr yn cael eu tystysgrifo drwy Walled Garden.

Staff canolfannau

Gofynion aseswyr

Bydd yr aseswr mewnol yn gyfrifol am arddel y farn asesu derfynol am y tasgau a asesir yn fewnol o fewn y cymhwyster.

Rhaid i Aseswyr y cymhwyster hwn:

- fod yn alwedigaethol gymwys o fewn llwybr penodol y cymhwyster maent yn ei asesu – golyga hyn fod yn rhaid i bob aseswr allu bodloni holl ofynion unedau cymhwysedd y llwybr y mae'n ei asesu. Ystyr cymhwysedd galwedigaethol yw eu bod hefyd yn alwedigaethol wybodus
- cynnal eu cymhwysedd galwedigaethol drwy ddysgu a datblygu proffesiynol parhaus y gellir eu dangos yn glir
- meddu ar D32/D33 neu A1 NEU fod yn gweithio tuag at gymwysterau A1 yn lle hynny ee City & Guilds 6317 fel:
  - Dyfarniad Lefel 3 6317-31 mewn Asesu Cymhwysedd yn yr Amgylchedd Gwaith neu
  - Dystysgrif Lefel 3 6317-33 mewn Asesu Cyflawniad Galwedigaethol neu
  - gymhwyster addas cyfatebol/amgen arall ym maes asesu perfformiad seiliedig ar

  waith. Rhaid cytuno ar hyn ymlaen llaw gyda swyddog sicrhau ansawdd allanol y ganolfan.

Lle mae gan aseswyr gymwysterau asesydd etifeddol, mae'n rhaid iddynt ddangos eu bod yn asesu yn unol â safonau asesu cyfredol neu gymhwyster addas arall sy'n gyfwerth/amgen yn yr asesiad o berfformiad seiliedig ar waith. Rhaid cytuno ar hyn ymlaen llaw gyda'r rhai sy'n sicrhau ansawdd allanol y Ganolfan.

Mae City & Guilds hefyd yn derbyn cymwysterau aseswr ychwanegol a achredir yn genedlaethol. Ceir rhestr lawn o'r rhain ar dudalen we'r cymhwyster.

Lle y bo aseswr yn gweithio tuag at ennill cymwysterau aseswr, rhaid bod trefniant cydlofnodi ar waith gan aseswr cymwysedig o'r un maes galwedigaethol neu faes galwedigaethol cysylltiedig.

Swyddogion sicrhau ansawdd mewnol

Rhaid i'r rheini sy'n cyflawni'r rôl sicrhau ansawdd mewnol fod yn alwedigaethol wybodus a meddu ar y sgiliau sydd eu hangen i wneud penderfyniadau sicrhau ansawdd.

Mae'r gofynion cymhwyso ar gyfer swyddog sicrhau ansawdd mewnol ar gyfer cymwysterau seiliedig ar gymhwysedd fel a ganlyn. Rhaid bod y swyddog sicrhau ansawdd mewnol:

- yn meddu ar y cymwysterau Sicrhau Ansawdd cyfredol, neu fod yn gweithio tuag at eu hennill, e.e.
  - Lefel 4 Dyfarniad ar gyfer Sicrhau Ansawdd Prosesau ac Arferion Asesu yn Fewnol neu
  - Lefel 4 Tystysgrif mewn Arwain Gwaith Sicrhau Ansawdd Prosesau ac Ymarfer Asesu yn Fewnol neu
  - Feddu ar uned D34 neu Ddyfarniad Gwirwyr V1.

Lle bo swyddog sicrhau ansawdd mewnol yn gweithio tuag at ennill cymhwyster swyddog sicrhau ansawdd mewnol, rhaid bod trefniant cydlofnodi ar waith gan swyddog sicrhau ansawdd mewnol cymwysedig o'r un maes galwedigaethol neu faes galwedigaethol cysylltiedig.

Y cyd-destun Cymreig

O ran unigolion nad ydynt wedi ymgymryd â gweithgareddau asesu yng Nghymru o'r blaen, awgrymir y byddai meddu ar ymwybyddiaeth a dealltwriaeth o'r Gymraeg a diwylliant, polisïau a chyd-destun Cymru yn fuddiol i'w cefnogi wrth ymgymryd â'u rolau.

Datblygiad proffesiynol parhaus

Disgwylir i ganolfannau gynorthwyo eu staff i sicrhau bod eu gwybodaeth a'u cymhwysedd yn y maes galwedigaethol ac o ran arfer gorau wrth gyflwyno, mentora, hyfforddi, asesu a sicrhau ansawdd yn gyfredol a'u bod yn ystyried unrhyw ddatblygiadau cenedlaethol neu ddeddfwriaethol.

Gofynion cofrestru ymgeiswyr

Nid yw City & Guilds yn pennu unrhyw ofynion cofrestru ychwanegol ar gyfer y cymhwyster hwn. Fodd bynnag, rhaid i ganolfannau sicrhau bod gan ymgeiswyr y potensial i ennill y cymwysterau'n llwyddiannus, a'u bod yn cael y cyfle i wneud hynny. Gan fod cynnal efelychiadau ar gyfer pwrpas asesu ddim yn bosib, mae ymgeiswyr sy’n cwblhau’r cymhwyster hwn angen cael mynediad at leoliad gwaith fel eiriolydd annibynnol. Gall hwn fod ar sail gwaith taladwy neu wirfoddol.

Gellir cofrestru ar gyfer y cymhwyster drwy'r Ardd Furiog (Walled Garden) – gweler gwefan y Consortiwm am ragor o fanylion.

Cyfyngiadau oedran

Ni all y Consortiwm dderbyn unrhyw gofrestriadau ar gyfer ymgeiswyr eraill dan 18 oed gan nad yw'r cymhwyster hwn wedi'i gymeradwyo ar gyfer rhai dan 18 oed.

3 Cyflwyno'r cymhwyster

Asesu cychwynnol a sefydlu

Dylid cynnal asesiad cychwynnol o bob dysgwr cyn dechrau ei raglen er mwyn nodi:

- p'un a oes gan y dysgwr unrhyw anghenion penodol o ran hyfforddiant,
- unrhyw gefnogaeth ac arweiniad y gall fod ei angen arno wrth weithio tuag at ennill y cymhwyster,
- unrhyw ddysgu a gwblhawyd eisoes sy'n berthnasol i'r cymhwyster,
- y math a'r lefel briodol o gymhwyster.

Argymhellir y dylai canolfannau gynnig rhaglen sefydlu fel bod y dysgwr yn deall gofynion y cymhwyster, ei gyfrifoldebau fel dysgwr, a chyfrifoldebau'r ganolfan yn llawn. Gall y wybodaeth hon gael ei chofnodi ar gontract dysgu.

Deunyddiau cefnogi

Mae'r adnoddau canlynol ar gael ar gyfer y cymhwyster hwn:

Disgrifiad	Sut i gael gafael arno
Pecyn asesu	Gwefan y Consortiwm

Swyddogion Cyswllt allanol/penodeion

Swyddogion Cyswllt/Penodedigion yw'r termau a ddefnyddir gan y Consortiwm i gyfeirio at unigolion a benodir gan City & Guilds neu CBAC i gyflawni rolau penodol ar eu rhan, er enghraifft swyddogion dilysu neu asesu allanol.

Mae gan y Consortiwm feini prawf er mwyn sicrhau bod pob swyddog cyswllt/penodai yn meddu ar y wybodaeth/profiad a sgiliau galwedigaethol cywir i gyflawni'r rôl benodol.

Bydd y Consortiwm yn sicrhau bod pob swyddog cyswllt/penodai sy'n cyflawni rôl sicrhau ansawdd ym meysydd cymeradwyo canolfannau, cymeradwyo cymwysterau a gwneud penderfyniadau asesu wedi'i hyfforddi, yn meddu ar y cymwysterau priodol ac yn gymwys yn alwedigaethol. Rhaid mynychu hyfforddiant a digwyddiadau safoni.

Mae staff y Consortiwm yn rheoli perfformiad pob swyddog cyswllt/penodai. Os nodir pryderon am unigolyn, bydd pob partner consortiwm yn cymryd camau cywirol a all gynnwys camau gwella a monitro agos neu, mewn rhai achosion, gall problemau o ran ansawdd perfformiad arwain at derfynu contract Corff Dyfarnu gyda'r swyddog cyswllt/penodai.

Aseswyr allanol

Ar gyfer y cymhwyster hwn, caiff nifer o aseswyr allanol eu recriwtio gan City & Guilds a fydd yn cynnal yr asesiad allanol ac yn gwneud y penderfyniad asesu ar gyfer pob ymgeisydd sy'n cwblhau elfen asesu allanol y cymhwyster hwn. Rhaid i'r aseswyr hyn:

- fod yn alwedigaethol gymwys o fewn llwybr penodol y cymhwyster maent yn ei asesu – golyga hyn fod yn rhaid i bob aseswr allu bodloni holl ofynion unedau cymhwysedd y llwybr y mae'n ei asesu. Ystyr cymhwysedd galwedigaethol yw eu bod hefyd yn alwedigaethol wybodus
- cynnal eu cymhwysedd galwedigaethol drwy ddysgu a datblygu proffesiynol parhaus y gellir eu dangos yn glir.
- meddu ar D32/D33 neu A1 NEU fod yn gweithio tuag at gymwysterau A1 yn lle hynny ee City & Guilds 6317 fel:
    - Dyfarniad Lefel 3 6317-31 mewn Asesu Cymhwysedd yn yr Amgylchedd Gwaith neu
    - Dystysgrif Lefel 3 6317-33 mewn Asesu Cyflawniad Galwedigaethol neu
    - gymhwyster addas cyfatebol/amgen arall ym maes asesu perfformiad seiliedig ar waith

  er mwyn sicrhau eu bod yn meddu ar y sgiliau a'r cymhwysedd galwedigaethol cywir i allu arddel barn asesu ddilys, sy'n briodol i lefel y cymhwyster hwn.

Lle y bo aseswr yn gweithio tuag at ennill cymwysterau aseswr, rhaid bod trefniant cydlofnodi ar waith gan aseswr cymwysedig o'r un maes galwedigaethol neu faes galwedigaethol cysylltiedig.

Bydd pob aseswr allanol yn mynd drwy'r hyfforddiant cychwynnol hwn ar y dull asesu. Bydd aseswyr allanol yn destun prosesau safoni a samplu arweiniol. Cynhelir digwyddiadau hyfforddi a safoni blynyddol gyda'r holl aseswyr.

Bydd aseswyr arweiniol yn cefnogi'r broses o recriwtio a hyfforddi aseswyr newydd, gan ddefnyddio enghreifftiau o arfer gorau a darparu cefnogaeth ar gyfer gweithgareddau asesu.

Bydd y Consortiwm yn anelu at sicrhau bod digon o swyddogion cyswllt/penodeion dwyieithog yn cael eu recriwtio er mwyn diwallu anghenion canolfannau a dysgwyr cyfrwng Cymraeg. Bydd y lefel o weithgarwch sicrhau ansawdd yn gyson rhwng y Gymraeg a'r Saesneg. Darperir ar gyfer monitro a safoni yn y ddwy iaith.

Bydd yr holl swyddogion cyswllt/penodedigion yr ystyrir eu bod yn cymryd rhan mewn gweithgarwch a reoleiddir yn destun gwiriad gan y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd a byddan nhw'n cael sesiwn friffio ar ddiogelu cyn ymweld â chanolfan.

Swyddogion sicrhau ansawdd allanol

Rhaid i'r rhai sy'n cyflawni rôl sicrhau ansawdd allanol fod yn alwedigaethol wybodus a meddu ar y sgiliau sydd eu hangen i wneud penderfyniadau sicrhau ansawdd.

Bod y Consortiwm yn ei gwneud yn ofynnol i Swyddogion Cyswllt/penodedigion feddu ar gymhwyster sicrhau ansawdd allanol, sef naill ai:

- D35 - Gwirio'r Broses Asesu'n Allanol (D35) neu V2 - Lefel 4 Tystysgrif mewn Sicrhau Ansawdd y Broses Asesu yn Allanol (V2)
- Lefel 4 Sicrhau Ansawdd Prosesau ac Ymarfer Asesu yn Allanol.

Bydd Swyddogion Cyswllt/penodedigion yn gweithio tuag at ennill y cymhwyster sicrhau ansawdd allanol cyfredol (TAQA) neu byddant eisoes wedi'i ennill, neu byddant yn meddu ar hen gymhwyster fel V2/D35.

Lle y bo swyddog sicrhau ansawdd allanol yn gweithio tuag at fodloni'r gofynion ar gyfer swyddogion sicrhau ansawdd allanol, rhaid bod trefniant cydlofnodi ar waith gan swyddog sicrhau ansawdd allanol arall o'r un maes galwedigaethol neu faes galwedigaethol cysylltiedig.

Cymedroli trefniadau asesu mewnol

Mae prosesau sicrhau ansawdd allanol ar waith i gadarnhau dilysrwydd a dibynadwyedd barnau a phrosesau asesu sy'n cael eu gwneud a'u dilyn gan staff canolfannau, fel sy'n briodol i'r cymhwyster hwn.

Bydd y barnau a'r prosesau asesu mewnol yn destun samplu a gwaith monitro seiliedig ar risg gan swyddogion sicrhau ansawdd allanol er mwyn sicrhau bod barnau asesu canolfannau yn gyson ac yn ddilys. Cyflawnir gweithgareddau sicrhau ansawdd gan swyddogion cyswllt asesu cymwys a hyfforddedig sy'n meddu ar y cymwysterau priodol. Ym mhob achos o samplu'r barnau asesu mewnol a'r prosesau sicrhau ansawdd, rhoddir adborth ysgrifenedig ffurfiol gan City & Guilds.

Bydd y Consortiwm yn ymchwilio i unrhyw achos sylweddol o ddiffyg cydymffurfio neu unrhyw bryder a ddaw'n amlwg wrth fonitro'n allanol. O ganlyniad i'r gweithgarwch hwn, gellir gweithredu a/neu osod sancsiynau priodol. Mewn rhai achosion gall ymchwiliadau arwain at ddadymrestru'r ganolfan neu'r canolfannau dan sylw.

I gael rhagor o wybodaeth am y broses fonitro allanol, gweler y Llawlyfr Gweinyddu (Cyflwyniad i weithio gyda City & Guilds a CBAC) sydd ar gael ar wefan y Consortiwm yn www.dysguiechydagofal.cymru

Apêl fewnol

Dylai canolfannau fod wedi rhoi proses fewnol ar waith er mwyn i ddysgwyr apelio yn erbyn y ffordd y bydd asesiadau'n cael eu marcio'n fewnol. Rhaid i'r broses fewnol gynnwys rhoi gwybod i ddysgwyr am y canlyniadau mae'r ganolfan wedi'u rhoi ar gyfer elfennau a asesir yn fewnol, gan y bydd angen y rhain arnyn nhw i benderfynu a ydyn nhw am apelio ai peidio.

Ffactorau sy'n effeithio ar ymgeiswyr unigol

Os bydd gwaith yn cael ei golli, dylid rhoi gwybod i City & Guilds yn syth am ddyddiad colli'r gwaith, sut digwyddodd hyn, a phwy oedd yn gyfrifol am ei golli. Dylai canolfannau ddefnyddio ffurflen y CGC, JCQ/LCW, i roi gwybod i Wasanaethau Cwsmeriaid City & Guilds am yr amgylchiadau.

Mae'n bosibl y bydd angen sylw unigol ar ymgeiswyr sy'n symud o un ganolfan i ganolfan arall yn ystod y cwrs. Mae'r camau gweithredu posibl yn dibynnu ar yr adeg pan mae'r dysgwr yn symud. Dylai canolfannau gysylltu â City & Guilds cyn gynted â phosibl i ofyn am gyngor ar drefniadau priodol mewn achosion unigol.

Camymddwyn

Gweler nodiadau canllaw City & Guilds, *Managing cases of suspected malpractice in examinations and assessments.* Mae'r ddogfen hon yn nodi'r gweithdrefnau i'w dilyn er mwyn adnabod

achosion o gamymddwyn gan ddysgwyr a/neu staff canolfan a rhoi gwybod amdanynt, a'r camau y gall City & Guilds eu cymryd ar ôl hynny. Mae'r ddogfen yn cynnwys enghreifftiau o gamymddwyn gan ddysgwyr a chanolfannau ac yn esbonio cyfrifoldebau staff canolfannau i roi gwybod am gamymddwyn gwirioneddol neu gamymddwyn a amheuir. Gall canolfannau gael gafael ar y ddogfen hon ar wefan City & Guilds.

Nodir enghreifftiau o gamymddwyn gan ddysgwyr isod (sylwer nad yw'r rhestr hon yn gynhwysfawr):

- ffugio tystiolaeth asesu neu ddogfennau canlyniadau
- llên-ladrad o unrhyw fath
- cydgynllwynio ag eraill
- copïo gwaith ymgeisydd arall (gan gynnwys defnyddio TGCh er mwyn helpu i wneud hynny), neu ganiatáu i waith gael ei gopïo
- dinistrio gwaith rhywun arall yn fwriadol
- datganiadau dilysrwydd anwir mewn perthynas ag asesiadau
- personadu.

Mae gweithredu fel hyn yn gyfystyr â chamymddwyn, a bydd cosb (e.e. diarddel o’r asesiad) am wneud hyn.

Gweler y ffurflen yn y ddogfen *Managing cases of suspected malpractice in examinations and assessments*.

Trefniadau mynediad ac ystyriaeth arbennig

Ystyr trefniadau mynediad yw addasiadau sy'n galluogi ymgeiswyr ag anableddau, anghenion addysgol arbennig ac anafiadau dros dro i ymgymryd â'r asesiad a dangos eu sgiliau a'u gwybodaeth heb newid gofynion yr asesiad. Rhaid i'r trefniadau hyn gael eu gwneud cyn i asesiad gael ei gynnal.

Cyfrifoldeb y ganolfan yw sicrhau ar ddechrau rhaglen ddysgu y bydd ymgeiswyr yn cael cyfle i fodloni gofynion y cymhwyster.

Gweler dogfennau'r CGC sef *Access arrangements and reasonable adjustments* ac *Access arrangements - when and how applications need to be made to City & Guilds* am ragor o wybodaeth. Mae'r rhain ar gael ar wefan City & Guilds:
http://www.cityandguilds.com/delivering-ourqualifications/centre-development/centre-document-library/policies-andprocedures/
access-arrangements-reasonable-adjustments

Ystyriaeth arbennig

Gallwn roi ystyriaeth arbennig i ymgeiswyr sydd wedi cael salwch, anaf neu anhwylder dros dro ar adeg yr asesiad. Lle y byddwn yn gwneud hyn, bydd yn digwydd ar ôl yr asesiad.

Dylai'r Swyddog Arholiadau (neu unigolyn sy'n cyflawni rôl gyfatebol) yn y ganolfan gyflwyno ceisiadau am drefniadau mynediad neu ystyriaeth arbennig i City & Guilds. Am ragor o wybodaeth, gweler y fersiwn gyfredol o ddogfen JCQ, *A guide to the special consideration process*. Mae'r ddogfen hon ar gael ar wefan City & Guilds:
http://www.cityandguilds.com/delivering-ourqualifications/ centre-development/centre-document-library/policies-andprocedures/

access-arrangements-reasonable-adjustments

4 Asesu

Crynodeb o’r dulliau asesu

Rhaid i ymgeiswyr gwblhau'r canlynol yn llwyddiannus:

- portffolio o dystiolaeth
- cyfrif sy'n gysylltiedig â deddfwriaeth
- arsylwi ar ymarfer yn uniongyrchol
- cyfrif myfyriol o ymarfer
- trafodaeth broffesiynol

Mae'r asesiadau wedi cael eu dylunio i'r ymgeiswyr ddangos eu gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau o ran yr unedau gorfodol a chynnwys eu dewis lwybr. Mae'r asesiadau yn cwmpasu ystod o elfennau ysgrifenedig er mwyn adlewyrchu gwybodaeth a dealltwriaeth, yn ogystal ag elfennau ymarfer sy'n cynnwys arsylwi ar ymarfer dysgwyr yn uniongyrchol er mwyn cadarnhau eu cymhwysedd yn y sgiliau ymarferol sydd eu hangen ym maes eirioli annibynnol.

Gellir lawrlwytho pecyn asesu sy'n nodi gofynion penodol yr asesiad o wefan y Consortiwm.

Efelychu

Creu sefyllfa artiffisial at bwrpasau asesu yw efelychu. Dylai unrhyw efelychu gael ei gyfyngu i gael tystiolaeth lle nad yw'n bosibl ei gynhyrchu'n naturiol drwy weithgareddau gwaith arferol (e.e. oherwydd pryderon yn ymwneud ag iechyd a diogelwch).

Yn y cymhwyster hwn, **ni** chaniateir efelychu.

Cyfyngiadau amser

Rhaid rhoi'r cyfyngiadau canlynol ar waith wrth asesu'r cymhwyster hwn:

- rhaid cyflawni pob uned a chwblhau ac asesu gofynion cysylltiedig o fewn cyfnod ymrestru'r ymgeisydd.

Cydnabod dysgu blaenorol

Ystyr cydnabod dysgu blaenorol yw defnyddio profiad blaenorol neu ddysgu unigolyn neu gymwysterau y mae eisoes wedi'u hennill i gyfrannu at gymhwyster newydd. Caniateir cydnabod dysgu blaenorol ar gyfer y cymhwyster hwn.

Cyfleoedd ailsefyll

Ni chyfyngir ar nifer y troeon y gellir ailsefyll ar gyfer y cymhwyster hwn.

Gweler y pecyn asesu am ganllawiau ar y cyfleoedd ailsefyll sydd ar gael i ymgeiswyr sy'n cwblhau'r asesiadau, ac am ganllawiau ar y camau i'w cymryd pan fydd ymgeisydd yn methu wrth gwblhau unrhyw elfen o'r asesiad.

Rolau

Bydd y rolau canlynol yn ymwneud â'r gwaith o asesu'r cymhwyster hwn.

Aseswr mewnol[1] – bydd aseswr cymwysedig yn cefnogi'r broses o gynnal yr asesiad. Bydd yr aseswr mewnol yn gyfrifol am arddel barn asesu am y tasgau a asesir yn fewnol.

Swyddog Sicrhau Ansawdd Allanol – yn gyfrifol am gadarnhau bod y gwaith o gynllunio, cynnal ac asesu'r tasgau a asesir yn fewnol wedi'i wneud yn unol â pholisïau a gweithdrefnau City & Guilds.

Swyddog Sicrhau Ansawdd Mewnol – yn sicrhau bod unrhyw dystiolaeth asesu a gyflwynir yn fewnol o ansawdd cyson a phriodol.

Cyflogwr/Rheolwr – yn deall prosesau mewnol arferol y gweithle/lleoliad, dogfennaeth, systemau cyfathrebu ac ati, a gall asesu p'un a yw'r ymgeisydd yn eu defnyddio'n briodol ai peidio. Lle y bo'n briodol gall ddarparu tystiolaeth fel tyst arbenigol ar gyfer y portffolio o ran arferion dyddiol y gweithle.

Gweithiwr Proffesiynol Arall – tyst arbenigol – ar gyfer gweithdrefnau arbenigol neu unedau y mae angen arbenigedd penodol arnyn nhw, gall lleoliadau ddarparu tystiolaeth ychwanegol gan dyst arbenigol.

Aseswr Allanol City & Guilds[2] – aseswr cymwysedig, a benodwyd gan City & Guilds, sy'n gyfrifol am arddel y farn asesu derfynol am yr ymgeisydd ar gyfer y tasgau a asesir yn allanol.

Aseswr Arweiniol City & Guilds – bydd yn gyfrifol am samplu a safoni barn asesu aseswyr allanol.

Tiwtor – yn meithrin gwybodaeth a dealltwriaeth o gynnwys y cymhwyster. Gall y tiwtor gefnogi mynediad at yr asesiad ond ni fydd yn gyfrifol am benderfynu ar ganlyniadau asesu.

Noder
Lle bydd yr ymgeisydd yn gweithio mewn sefyllfa lle nad oes perthynas reoli uniongyrchol, byddai disgwyl i elfennau'r broses a nodir yma lle mae angen i reolwr gymryd perchenogaeth ohonynt gael eu cyflawni'n llawn drwy rôl yr aseswr.

[1] I gadarnhau gofynion asesu mewnol y cymhwyster hwn, gweler yr adran **'Gofynion canolfannau'** yn Llawlyfr y Cymhwyster hwn
[2] I gadarnhau gofynion asesu allanol y cymhwyster hwn, gweler yr adran **'Cyflwyno'r Cymhwyster'** yn Llawlyfr y Cymhwyster hwn

5 Unedau

Argaeledd unedau

Mae'r holl unedau wedi'u cynnwys yn y llawlyfr cymhwyster hwn;

Rhif yr Uned	Teitl yr Uned
428	Darparu eiriolaeth annibynnol – egwyddorion ac ymarfer
429	Deall deddfwriaeth yng nghyd-destun eirioli annibynnol
430	Eiriolaeth annibynnol gydag oedolion
431	Eiriolaeth annibynnol gyda phlant a phobl ifanc
432	Eiriolaeth iechyd meddwl annibynnol
433	Eiriolaeth galluedd meddyliol annibynnol

Canllawiau ar gyflwyno cynnwys yr unedau

Mae'r crynodeb canlynol yn rhoi canllawiau ar y gwahanol elfennau sydd i'w cael yn yr unedau a gwybodaeth am gyflwyno'r unedau.

Gwerth oriau dysgu dan arweiniad (ODA)

Mae'r gwerth hwn yn nodi faint o Oriau Dysgu dan Arweiniad y bydd eu hangen ar gyfer cyflwyno uned i ymgeisydd, ar gyfartaledd. Mae hyn yn cynnwys cyswllt â thiwtoriaid, hyfforddwyr neu hwyluswyr fel rhan o'r broses ddysgu, a dysgu ffurfiol gan gynnwys dosbarthiadau, sesiynau hyfforddi, seminarau a thiwtorialau. Mae'r gwerth hwn hefyd yn cynnwys yr amser a gymerir i baratoi ar gyfer asesu'r uned, a'i gwblhau. Mae oriau dysgu dan arweiniad yn cael eu talgrynnu i'r pum awr agosaf.

Gwerth credyd

Mae'r gwerth hwn yn seiliedig ar yr oriau dysgu dan arweiniad **yn ogystal ag** unrhyw amser dysgu ychwanegol neu weithgareddau ychwanegol y bydd eu hangen ar y dysgwr i gwblhau'r uned. Er enghraifft, gall hyn gynnwys amser ar gyfer dysgu anffurfiol, astudio preifat, ymarfer, myfyrio ac ati. Mae cyfanswm yr oriau yn cael ei rannu â 10 i roi'r gwerth credyd. Mae gwerthoedd credyd yn cael eu talgrynnu i'r rhif cyfan agosaf.

Crynodeb o'r uned

Yn y rhan hon mae crynodeb byr, lefel uchel o gynnwys yr uned yn ymdrin â'r wybodaeth ac ymarfer sydd dan sylw. Hefyd, gall y crynodeb o'r uned roi gwybodaeth am fathau o leoliadau y mae'r uned yn berthnasol iddyn nhw neu wedi'i hatal rhag cael ei chyflwyno ynddyn nhw.

Deilliannau dysgu

Mae deilliannau dysgu yn grwpio darnau o wybodaeth gysylltiedig ynghyd ac yn cael eu cyflwyno fel canlyniad y broses ddysgu, h.y. yr hyn y mae'n rhaid i ddysgwyr ei ddeall neu allu ei wneud yn dilyn yr addysgu a'r dysgu. Mae nifer o feini prawf asesu yn ategu pob deilliant dysgu.

Meini prawf asesu

Mae meini prawf asesu'n rhannu'r deilliant dysgu yn feysydd llai i'w cyflawni. Gall meini prawf asesu gael eu hategu gan ystod, a nodir gan eiriau neu ymadroddion mewn **print trwm.**

Amrediad

Mae rhai geiriau neu ymadroddion mewn **print bras** yn y meini prawf asesu, sy'n dangos bod ystod wedi'i darparu a welir ar waelod y deilliant dysgu. Mae'r amrediad yn cynnwys gwybodaeth am faint o ddyfnder a manylder sydd eu hangen ar gyfer maen prawf asesu penodol. Nid yw'r ystod yn rhestr gynhwysfawr, gallai enghreifftiau eraill fod yn addas i'r maes testun hwn. Y gosodiadau sydd wedi'u cynnwys yn yr ystod yw'r rheini sy'n allweddol ar gyfer cyflwyno cynnwys yr uned – **rhaid ymdrin â'r holl elfennau a restrir yn yr ystod fel rhan o gyflwyno'r uned**.

Canllawiau cyflwyno

Mae'r canllawiau hyn wedi'u hanelu at diwtoriaid, hyfforddwyr neu hwyluswyr wrth addysgu'r uned ac maen nhw'n cynnwys ystyriaethau penodol ar gyfer cyflwyno cynnwys yr uned lle y bo

hynny'n berthnasol. Er enghraifft, cysylltiadau y gellir eu gwneud rhwng unedau o fewn y cymhwyster neu enghreifftiau o'r ffordd y gellir cyflwyno'r cynnwys i ddysgwyr.

Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol cysylltiedig

Cyflwynir y rhain fel canllaw i diwtoriaid, hyfforddwyr neu hwyluswyr sy'n cyflwyno'r cynnwys ac maen nhw'n dangos lle y gall cynnwys yr unedau fod yn berthnasol i Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol cysylltiedig. Dim ond canllaw yw'r rhestr hon ac nid yw'n gynhwysfawr. Nid yw'n ofynnol i Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol gael eu cyflwyno fel rhan o unedau. D.S. – er y gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y rhai a restrir yn gyfredol, mae'n bosibl y bydd fersiynau newydd neu ddiwygiedig o Safonau Galwedigaethol Cenedlaethol yn disodli'r rhai a restrir.

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

Cyflwynir y rhain er hwylustod cyfeirio ac er mwyn rhoi cyd-destun i'r uned, a gellir eu defnyddio er mwyn helpu i gyflwyno'r cynnwys a rhoi cyd-destun ehangach. Dim ond canllaw yw'r rhestr hon ac nid yw'n gynhwysfawr. Dylid sicrhau bod yr holl ddeddfwriaeth, canllawiau, gwefannau a dogfennau ac ati a restrir yn gyfredol ac yn berthnasol cyn cyflwyno cynnwys yr uned.

Uned 428 Darparu eiriolaeth annibynnol – egwyddorion ac ymarfer

Lefel:	4
ODA:	154
Credyd:	32
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw helpu dysgwyr i ddatblygu gwybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau gweithwyr sy'n gweithio fel Eiriolwyr Annibynnol, gan sicrhau y cwmpesir egwyddorion ac arferion allweddol Eiriolwyr Annibynnol. Yng nghyd-destun yr uned hon, mae'r term 'unigolyn' yn cyfeirio at unrhyw un sy'n defnyddio gwasanaeth eirioli annibynnol: Plant a phobl ifanc ac oedolion, gan gynnwys gofalwyr.

Deilliant dysgu:

1. Deall eiriolaeth annibynnol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

1.1 Diben eiriolaeth annibynnol
1.2 **Egwyddorion** eiriolaeth annibynnol a pham mae'r rhain yn bwysig
1.3 **Modelau** eiriolaeth annibynnol a'r ffordd y gellir eu defnyddio i gefnogi unigolion a gofalwyr
1.4 Y gwahaniaeth rhwng eiriolaeth annibynnol ac eiriolaeth mewn rolau eraill
1.5 Rolau a chyfrifoldebau eiriolwr annibynnol
1.6 Y camau i'w cymryd lle ceir **gwrthdaro buddiannau** posibl
1.7 Ystyr y term 'eiriolaeth nas cyfarwyddir'.
1.8 Sut y gellir defnyddio eiriolaeth nas cyfarwyddir i hyrwyddo a diogelu barn a hawliau unigolion a gofalwyr
1.9 Datblygiad eiriolaeth annibynnol
1.10 Cyd-destun polisi ehangach eiriolaeth annibynnol
1.11 Y safonau sy'n gymwys i eiriolaeth annibynnol
1.12 Hawlogaethau statudol i eiriolaeth annibynnol
1.13 Y rhyngberthynas rhwng gwahanol fathau o eiriolaeth annibynnol a'r amgylchiadau lle gall hyn ddigwydd
1.14 Effaith cael cymorth gan wahanol fathau o eiriolaeth annibynnol ar unigolion a gofalwyr
1.15 Y cyfleoedd sydd ar gael i ddylanwadu ar ddatblygiad eiriolaeth annibynnol

Amrediad

Egwyddorion: Cyfrinachedd, annibyniaeth, dan arweiniad yr unigolyn, cydraddoldeb
Modelau: eiriolaeth a gyfarwyddir, eiriolaeth nas cyfarwyddir, hunaneiriolaeth, eiriolaeth anffurfiol, cydeiriolaeth, eiriolaeth cymheiriaid, eiriolaeth dinasyddion, eiriolaeth gwirfoddolwyr annibynnol, eiriolaeth ffurfiol, eiriolaeth broffesiynol annibynnol
Gwrthdaro buddiannau: wrth eirioli dros aelodau o'r un teulu, gweithio gyda phobl y'u gwyddys eisoes, gwrthdaro buddiannau sefydliadol

---

Deilliant dysgu:

2. Rhoi egwyddorion eirioli annibynnol ar waith

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn
ffyrdd sy'n:

2.1 Hyrwyddo ac yn cynnal prif **egwyddorion** eiriolaeth

2.2 Sicrhau bod yr unigolyn sy'n derbyn eiriolaeth yn arwain y broses eirioli

Amrediad

Egwyddorion – Cyfrinachedd, annibyniaeth, dan arweiniad yr unigolyn, cydraddoldeb

---

Deilliant dysgu:

3. Helpu unigolion i gael mynediad at wasanaethau eirioli annibynnol

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

3.1 Pam y gall fod angen eiriolaeth annibynnol ar unigolion a gofalwyr

3.2 Heriau posibl a all olygu bod unigolion a gofalwyr yn defnyddio gwasanaeth eirioli annibynnol

3.3 Pwy sy'n gymwys i dderbyn eich gwasanaeth eirioli

3.4 Rhwystrau posibl sy'n atal unigolion a gofalwyr rhag defnyddio gwasanaeth eirioli annibynnol, a sut y gellir eu goresgyn

3.5 Yr amrediad o ddulliau cyfathrebu y gall unigolion a gofalwyr eu defnyddio a sut i gael cyngor a chymorth ychwanegol i'w defnyddio

3.6 Sut y gall y lleoliad effeithio ar allu unigolion a gofalwyr i dderbyn gwasanaeth eirioli annibynnol

3.7 Manteision posibl eiriolaeth annibynnol i unigolion a gofalwyr

3.8 Pwysigrwydd ymgorffori eiriolaeth annibynnol mewn cymunedau

3.9 **Materion** a all effeithio ar y berthynas eirioli

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

3.10 Sicrhau bod eiriolaeth annibynnol ar gael i unigolion a/neu ofalwyr

3.11 Cymryd camau i ddileu rhwystrau o ran mynediad cyfartal

3.12 Rhoi gwybodaeth am eiriolaeth annibynnol i unigolion a/neu ofalwyr

3.13 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i ddeall sut y gall eiriolaeth annibynnol helpu

---

3.14 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i ddeall yr holl **ffiniau** o fewn y berthynas eirioli
3.15 Sefydlu gofynion eirioli annibynnol ag unigolion a/neu ofalwyr
3.16 Defnyddio amrywiaeth o ddulliau i fodloni gofynion cyfathrebu penodol unigolion a/neu ofalwyr
3.17 Meithrin perthnasoedd sy'n hyrwyddo eiriolaeth annibynnol â gweithwyr proffesiynol eraill, gwasanaethau a chymunedau
3.18 Helpu **eraill** i ddeall rôl eiriolaeth annibynnol
3.19 Cyfeirio unigolion a/neu ofalwyr at wasanaethau eraill lle na all gwasanaethau eirioli annibynnol fodloni eu gofynion

Amrediad

Materion, elfennau cadarnhaol a negyddol a all effeithio ar y berthynas eirioli e.e. risgiau, disgwyliadau, amserlenni, dulliau, materion diwylliannol

Ffiniau – gan gynnwys cyfrinachedd, rhannu gwybodaeth, ffiniau proffesiynol, disgwyliadau'r unigolyn neu'r gofalwr o ran y berthynas eirioli, pennu hyd a diwedd y berthynas

Eraill – teuluoedd/gofalwyr, ffrindiau, gweithwyr proffesiynol eraill

---

Deilliant dysgu:

4. Helpu unigolion a/neu ofalwyr i fynegi eu barn, dymuniadau a theimladau drwy eiriolaeth

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

4.1 Pwysigrwydd sicrhau bod unigolion a gofalwyr yn bartneriaid cyfartal yn
- y berthynas eirioli
- perthnasoedd â gweithwyr proffesiynol

4.2 Y ffyrdd y gall unigolion a gofalwyr fynegi eu barn, dymuniadau a theimladau
4.3 Sut y gall barn, dymuniadau a theimladau unigolion a gofalwyr newid dros amser

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:
4.4 Sefydlu barn, dymuniadau a theimladau unigolion a/neu ofalwyr
4.5 Galluogi'r defnydd hyblyg o hunaneiriolaeth ac eiriolaeth gynrychioliadol er mwyn helpu unigolion a/neu ofalwyr i fynegi eu barn, dymuniadau a theimladau
4.6 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i hunaneirioli
4.7 Cynnig cynrychiolaeth i unigolion a/neu ofalwyr
4.8 Sicrhau bod barn, dymuniadau a theimladau unigolion a/neu ofalwyr yn ganolog i benderfyniadau
4.9 Gwahaniaethu rhwng barn yr eiriolwr annibynnol a'r dewis a wneir gan yr unigolyn a/neu ofalwr

---

Deilliant dysgu:

5. Cefnogi unigolion a/neu ofalwyr i wneud penderfyniadau

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

5.1 Ffactorau sy'n dylanwadu ar wneud penderfyniadau

5.2 Ystyr:
- gwneud penderfyniadau â chefnogaeth
- gwneud penderfyniadau amgen

5.3 Pryd y **caniateir** i'r wladwriaeth wneud penderfyniad amgen ar ran unigolyn

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

5.4 Galluogi unigolion a/neu ofalwyr i archwilio ac ystyried
- yr opsiynau sydd ar gael
- canlyniadau posibl opsiynau

5.5 Pennu a oes angen mwy o gefnogaeth eirioli neu gymorth gan ffynonellau eraill

5.6 Gwerthuso canlyniadau'r broses eirioli gyda'r unigolyn a/neu ofalwr

Amrediad

A ganiateir: Mae'r rhesymau yn cynnwys galluedd meddyliol, oedran, defnyddio'r Ddeddf Iechyd Meddwl

---

Deilliant dysgu:

6. Parhau i ddatblygu eich ymarfer eich hun fel eiriolwr annibynnol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

6.1 Pwysigrwydd bod yn ymwybodol o'r ffordd y gall profiadau, gwerthoedd ac agweddau personol ddylanwadu ar ymarfer fel eiriolwr annibynnol

6.2 Sut y gall tuedd anymwybodol ddylanwadu ar ymddygiad

6.3 Ystyr y term 'annibyniaeth seicolegol'

6.4 **Heriau** posibl o ran ymarfer a wynebir gan eiriolwyr annibynnol

6.5 Y cymorth sydd ar gael i'r eiriolwr annibynnol o ran heriau ymarfer

6.6 Diben a swyddogaeth **goruchwylio**

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

6.7 Defnyddio goruchwyliaeth a chymorth i
- fyfyrio ar ymarfer
- archwilio **heriau** emosiynol ac o ran ymarfer
- datblygu strategaethau i wella ymarfer a lleihau unrhyw duedd anymwybodol
- rheoli eich llwyth gwaith eich hun a chefnogi llesiant personol

6.8 Defnyddio strategaethau i ddatrys amrywiaeth o heriau ymarfer

6.9 Defnyddio rhwydweithiau lleol neu genedlaethol i ddatblygu ymarfer

Amrediad

Heriau: cyfyng gyngor moesegol, torri cyfrinachedd, cymryd risgiau, rhannu gwybodaeth, cynnal annibyniaeth/annibyniaeth seicolegol, rheoli gwrthdaro buddiannau a hyrwyddo dewisiadau mentrus, dynameg pŵer, ffiniau proffesiynol

---

Goruchwyliaeth: goruchwyliaeth ffurfiol (gyda rheolwr), a goruchwyliaeth anffurfiol a all gynnwys cymorth gan gyfoedion, goruchwyliaeth grŵp, goruchwyliaeth allanol, rhwydweithiau cymorth.

Deilliant dysgu:

7. Herio penderfyniadau drwy eiriolaeth annibynnol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

7.1 Materion cyffredin lle mae angen herio
7.2 Sut i gefnogi dealltwriaeth unigolion neu ofalwyr o'u hawl i herio penderfyniad
7.3 Sut i benderfynu pa gymorth y gall fod ei angen ar unigolion neu ofalwyr i herio penderfyniadau
7.4 Amgylchiadau lle dylai'r eiriolwr annibynnol herio penderfyniadau
7.5 Llwybrau y gellir eu dilyn i herio penderfyniad neu godi pryder
7.6 Sut i ddewis y dull mwyaf addas o herio penderfyniad

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

7.7 Defnyddio amrywiaeth o strategaethau i:
- godi pryderon yn gynnar yn y broses gwneud penderfyniadau
- helpu unigolion a/neu ofalwyr i ddatrys gwrthdaro a herio penderfyniadau
- datrys gwrthdaro a herio penderfyniadau ar ran unigolion a/neu ofalwyr

---

Deilliant dysgu:

8. Defnyddio eiriolaeth i ddylanwadu ar newid cymdeithasol, cydraddoldeb a chynhwysiant

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

8.1 Sut y gall nodweddion cydraddoldeb, cefndiroedd cymdeithasol a diwylliannol ac amgylcheddau:
- effeithio ar unigolion neu ofalwyr
- dylanwadu ar y ffordd mae unigolion neu ofalwyr yn cael gafael ar eiriolaeth annibynnol
- dylanwadu ar y ffordd mae unigolion neu ofalwyr yn defnyddio eiriolaeth annibynnol

8.2 Prif gydrannau ynysu cymdeithasol, allgáu cymdeithasol a gwahaniaethu
8.3 Effaith bosibl ynysu cymdeithasol, allgáu cymdeithasol a gwahaniaethu ar
- unigolion
- gofalwyr
- cymunedau

8.4 Strategaethau y gall eiriolwr annibynnol eu defnyddio i atal, lleihau a herio ynysu cymdeithasol, gwahaniaethu
8.5 Strategaethau a all gael eu defnyddio i gynyddu cynhwysiant cymdeithasol
8.6 Ystyr y term 'eiriolaeth systemig' a sut y gellir ei defnyddio i sbarduno newid

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

8.7 Lleihau effaith allgáu cymdeithasol ar unigolion a/neu ofalwyr

8.8 Defnyddio eiriolaeth i gyflawni newid i gymunedau
8.9 Diwallu anghenion amrywiol unigolion a/neu ofalwyr
8.10 Hyrwyddo ymarfer a pharch sy'n diwallu anghenion amrywiol unigolion a/neu ofalwyr

---

Deilliant dysgu:

9. Deall dulliau diogelu

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

9.1 Beth yw ystyr y term 'diogelu'
9.2 Sut y gellir cefnogi unigolion i gadw rheolaeth drwy gydol rhannau gwahanol o'r broses ddiogelu
9.3 Y prif gategorïau o gamdriniaeth ac esgeulustod
9.4 Arwyddion a symptomau cyffredin sy'n gysylltiedig â cham-drin, niwed ac esgeulustod
9.5 Polisïau a gweithdrefnau sy'n ymwneud â diogelu unigolion
9.6 Y rhesymau y gallai rhai unigolion wynebu mwy o risg o niwed, camdriniaeth neu esgeulustod
9.7 Y rhesymau pam y gall unigolion a/neu ofalwyr ddewis peidio â datgelu camdriniaeth
9.8 Nodweddion ymddygiad cyflawnwr a meithrin perthynas amhriodol
9.9 Deall sut i ymateb, cofnodi a rhoi gwybod am bryderon, datgeliadau neu honiadau sy'n ymwneud â diogelu
9.10 Camau i'w hosgoi os bydd niwed, cam-drin neu esgeulustod yn cael ei amau, ei ddatgelu neu ei honni, gan ystyried unrhyw ymchwiliadau yn y dyfodol a fyddai'n gallu digwydd
9.11 Ffiniau cyfrinachedd mewn perthynas â diogelu a gwybodaeth y mae'n rhaid ei rhannu
9.12 Y camau i'w cymryd lle ceir pryderon parhaus am niwed, cam-drin neu esgeulustod neu lle nad ymdriniwyd â'r pryderon ar ôl rhoi gwybod amdanynt
9.13 Y gwahaniaethau rhwng ffaith, barn a dyfarniad a pham bod deall hyn yn bwysig wrth gofnodi a rhoi gwybod am wybodaeth

Uned 428 Darparu eiriolaeth annibynnol – egwyddorion ac ymarfer

Gwybodaeth Ategol

Canllawiau cyflwyno

Yr amgylchiadau lle dylai eiriolwr unigol herio penderfyniadau: gall hyn gynnwys anghytundeb ynghylch gofal a thriniaeth, buddiannau croes, anghydbwysedd o ran pŵer, diffyg adnoddau, penderfyniadau ynghylch gofal a chymorth, y cyllid sydd ar gael, dulliau o ddiwallu anghenion, opsiynau o ran llety (tai), perthnasoedd (problemau gyda gweithwyr proffesiynol), gwrthod gwasanaethau, rhyddhau o'r ysbyty, cyswllt â'r teulu, amser gyda'r teulu i blant sy'n derbyn gofal

Cyfathrebu er enghraifft dewis iaith, di-eiriau, BSL, lluniau, PECS, Makaton, yr holl gyfathrebu, matiau siarad, wyneb yn wyneb neu'n electronig

Byddai **datblygiad eiriolaeth annibynnol** yn cynnwys hanes/datblygiad eiriolaeth yn y DU, yng nghyd-destun ei datblygiad yn Ewrop ac America, a'r bwriad o sicrhau bod eiriolaeth ar gael yn ehangach

Byddai **sut y gall unigolion gael eu cefnogi i gadw rheolaeth drwy gydol rhannau gwahanol o'r broses ddiogelu** yn cynnwys, dewis pwy sy'n mynychu cyfarfodydd, i bwy y dylid datgelu, sut y dylai gwybodaeth gael ei rhannu, mynegi'r canlyniad maent am ei gael o'r broses ddiogelu

Gallai **barn eiriolwr annibynnol** gynnwys lle:

- yr ystyrir bod y dewis yn peri gormod o risg
- mae pryderon diogelu
- mae pryderon iechyd
- nid oes fawr ddim siawns o lwyddo

Modelau eiriolaeth:

- Hunaneiriolaeth - pan fydd unigolion yn cynrychioli eu hunain ac yn siarad dros eu hunain.
- Eiriolaeth anffurfiol - pan fydd teulu, ffrindiau neu gymdogion yn cefnogi unigolyn i sicrhau bod ei farn, ei ddymuniadau a'i deimladau yn cael eu clywed, a all gynnwys siarad ar ei ran.
- Cydeiriolaeth - lle bydd grwpiau o unigolion â phrofiadau cyffredin yn cael eu grymuso i gael llais a dylanwadu ar newid a hyrwyddo cyfiawnder cymdeithasol.
- Eiriolaeth cyfoedion - un unigolyn yn gweithredu fel eiriolwr dros unigolyn arall sy'n rhannu profiad neu gefndir cyffredin.
- Eiriolaeth dinasyddion - partneriaeth hirdymor un i un rhwng eiriolwr dinasyddion gwirfoddol sydd wedi'i hyfforddi neu a gefnogir ac unigolyn.
- Eiriolaeth wirfoddol annibynnol - lle bydd eiriolwr annibynnol, di-dâl, yn gweithio ar sail byrdymor, neu ar sail mater penodol, gydag un unigolyn neu fwy.
- Eiriolaeth ffurfiol - gall gyfeirio at rôl eirioli gweithwyr mewn lleoliadau iechyd a gofal cymdeithasol, a lleoliadau eraill, lle mae angen i weithwyr proffesiynol, fel rhan o'u rôl,

ystyried dymuniadau a theimladau'r unigolyn a helpu i sicrhau yr ymdrinnir â nhw'n briodol.

- Eiriolaeth broffesiynol annibynnol – lle bydd eiriolwr proffesiynol, sydd wedi'i hyfforddi, yn gweithio mewn partneriaeth un i un ag unigolyn er mwyn sicrhau bod ei farn yn cael ei chyfleu'n gywir, a bod ei hawliau yn cael eu cynnal. Gall hyn fod ar gyfer un mater neu sawl mater.

Eiriolaeth nas cyfarwyddir: gall fod ei hangen pan fydd problemau cyfathrebu a chapasiti yn golygu na rennir cyfarwyddiadau, ac na fynegir dewisiadau na phryderon. Fe'i disgrifiwyd fel a ganlyn:

Cymryd camau cadarn gyda neu ar ran unigolyn na all fynegi ei farn na'i ddymuniadau yn glir mewn sefyllfa benodol. Bydd yr eiriolwr nas cyfarwyddir yn ceisio cynnal hawliau'r unigolyn; sicrhau triniaeth deg a chyfartal, a mynediad teg a chyfartal at wasanaethau; a sicrhau bod penderfyniadau yn cael eu gwneud gan roi sylw priodol i ddewisiadau a safbwyntiau unigryw'r unigolyn (Henderson 2006)

Gall eiriolwyr nas cyfarwyddir gymryd camau gwahanol wrth gynrychioli'r unigolyn yn seiliedig ar hawliau dynol, bod yn berson-ganolog, cynnal goruchwyliaeth neu weithredu fel tyst ac arsylwr.

Y cyfleoedd sydd ar gael i ddylanwadu ar ddatblygiad eiriolaeth annibynnol: gall hyn gynnwys cyfrannu at rwydweithiau lleol neu genedlaethol, cyfrannu at ymgyngoriadau, dylanwadu ar ddatblygiad deddfwriaeth, canllawiau polisi a safonau

Gallai **cyd-destun polisi** gynnwys deddfwriaeth newydd, newidiadau i arferion gwaith mewn proffesiynau eraill, rheoliadau, ymrestru, papurau gwyn, mentrau polisi newydd

Rhwystrau posibl: gall yr enghreifftiau gynnwys, ddim yn cael cynnig hyn yn benodol, diffyg dealltwriaeth unigolyn/gweithwyr/teuluoedd/gofalwyr o rôl eiriolaeth, ddim yn gwybod beth yw eu hawliau, ddim yn cael y wybodaeth gywir/diffyg gwybodaeth hygyrch, diffyg hyder, ofn, pryder, diffyg galluedd, rhwystrau iaith, anawsterau cyfathrebu, rheolaeth sy'n gorfodi gan berson arall neu bobl eraill, tybiaethau ystrydebol, barn a disgwyliadau pobl eraill oherwydd taith bywyd neu amgylchiadau'r unigolyn, cyllid, daearyddiaeth, diwylliant; pŵer, gwahaniaethu a chymdeithas, allgáu cymdeithasol.

Egwyddorion: Fel yr amlinellwyd yn y Siarter Eirioli a'r Cod Ymarfer.

Amrywiaeth o strategaethau: cyfarfodydd anffurfiol, trafodaeth, eglurhad, hunaneiriolaeth, i ddechrau gan ddefnyddio'r lefel isaf o her os yw'n briodol a datblygu i lwybrau mwy ffurfiol i her

Y rhesymau y gallai rhai unigolion wynebu mwy o risg o niwed, camdriniaeth neu esgeulustod gallent gynnwys:

- Ceisio lloches
- Labelu'n droseddwr
- Mathau gwahanol o fwlio
- Cam-drin domestig
- Anffurfio organau cenhedlu benywod
- Priodasau dan orfod
- Trosedd gasineb
- Digartrefedd

- Masnachu mewn pobl/caethwasiaeth fodern
- Anabledd dysgu
- Salwch meddwl
- Radicaleiddio
- Hunanesgeulustod
- Camfanteisio rhywiol
- Camddefnyddio sylweddau

Llwybrau y gellir eu dilyn i herio penderfyniad neu godi pryder: datrysiad anffurfiol, e.e. cyfarfodydd, e-byst; cwynion, ombwdsmon, Llys Amddiffyn, CAFCASS, adolygiad barnwrol, rheoleiddwyr, swyddogion seneddol

Lleoliadau: dylai hyn gynnwys amrywiaeth o leoliadau, er enghraifft cartrefi gofal, lleoliadau maeth, byw â chymorth, gofal preswyl, ysbytai, carchardai.

Gallai **safonau** gynnwys lleol, rhanbarthol a chenedlaethol; Safonau Cenedlaethol ar gyfer Darparu Eiriolaeth i Blant, Cod Ymarfer Eirioli

Hawlogaethau statudol i eiriolaeth fel y nodir yn y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru), y Ddeddf Galluedd Meddyliol, y Ddeddf Iechyd Meddwl a'r Mesur Iechyd Meddwl, deddfwriaeth plant

Eiriolaeth systemig – Ceisio defnyddio data a gwybodaeth i newid a dylanwadu ar 'system' megis deddfwriaeth, polisi neu gynllun gwasanaethau a'u darparu

Effaith cael cymorth gan wahanol fathau o wasanaethau eirioli annibynnol ar unigolion er enghraifft effaith gadarnhaol cael eiriolaeth statudol gywir ar sefyllfa'r unigolyn neu'r dryswch posibl a all ddeillio o fod â mwy nag un eiriolwr neu orfod newid o un i'r llall

Byddai **rolau a chyfrifoldebau eiriolwr annibynnol** yn cynnwys ffiniau cyfrifoldebau

Ymhlith yr enghreifftiau o **duedd anymwybodol** mae effaith eurgylchoedd a chyrn, tuedd cyferbyniad, tuedd cadarnhad, tuedd cydnawsedd, tuedd rhywedd, tuedd hil

SGC cysylltiedig

- SDCHSC 0410 Eirioli gydag unigolion ac ar eu rhan
- SCDHSC 0046 Eirioli gyda phlant a phobl ifanc ac ar eu rhan

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Siarter eiriolaeth
- Fframwaith safonau a chanlyniadau cenedlaethol i blant a phobl ifanc
- Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 a rheoliadau a chanllawiau statudol cysylltiedig
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- Y Ddeddf Iechyd Meddwl (1983) diwygiwyd 2007
- Deddf Iechyd Meddwl Cod Ymarfer Cymru (2016)
- Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) (2010)
- Deddf Galluedd Meddyliol 2005 a Chod Ymarfer cysylltiedig

- Mesurau Diogelu Rhyddid (LiPS)
- Deddf Plant 1989 a 2004
- Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018
- Y Ffordd Gywir: Dull Gweithredu Seiliedig ar Hawliau Plant yng Nghymru (Comisiynydd Plant Cymru 2017)
- Deddf Hawliau Dynol 1998
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn 1989
- Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn 1991
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau 2006
- Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) 2018
- Deddf Cydraddoldeb 2010
- Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019 http://www.myguideapps.com/projects/wales_safeguarding_procedures/default/index.html

Adnoddau

- Gwefan Gofal Cymdeithasol Cymru **https://gofalcymdeithasol.cymru/hub/hub-resource-sub-categories/eiriolaeth**
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 – Hyb Gwybodaeth a Dysgu **http://www.ccwales.org.uk/the-act/Advocacy**
- Cefnogaeth Eiriolaeth Cymru **https://www.ascymru.org.uk/**
- Advocacy Matters Wales http://www.advocacymatterswales.co.uk/
- Gwasanaeth Eiriolaeth Ieuenctid Cenedlaethol **https://www.nyas.net/services/our-services-in-wales/**
- TGPCymru.org.uk
- Mind **https://www.mind.org.uk/information-support/guides-to-support-and-services/advocacy/types-of-advocacy/#.W1WkINJKiUk**

Uned 429 Deall deddfwriaeth yng nghyd-destun eiriolaeth annibynnol

Lefel:	4
ODA:	55
Credyd:	9
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw helpu dysgwyr i feithrin gwybodaeth a dealltwriaeth o'r amrywiaeth o ddeddfwriaeth sy'n gymwys yng nghyd-destun eiriolaeth annibynnol.
	Mae'r ddealltwriaeth o ddeddfwriaeth y cyfeirir ati yn yr uned hon yng nghyd-destun eiriolaeth annibynnol.

Deilliant dysgu:

1. Deall pwysigrwydd meithrin gwybodaeth am ddeddfwriaeth yng nghyd-destun eiriolaeth

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

1.1 Pam ei bod hi'n bwysig i eiriolwyr annibynnol feddu ar wybodaeth a dealltwriaeth o ddeddfwriaeth a sut mae hyn yn ymwneud â'u rôl

1.2 Pwysigrwydd deall y rhyngberthynas rhwng gwahanol ddarnau o ddeddfwriaeth a sut y gall hyn effeithio ar:

- Rôl eiriolwyr annibynnol
- Unigolion a gofalwyr

Deilliant dysgu:

2. Deall y Ddeddf Hawliau Dynol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

2.1 Nod, diben a **chymhwysiad** Deddf Hawliau Dynol 1998

2.2 Sut mae'r ddeddf hawliau dynol wedi'i hymgorffori mewn deddfwriaeth arall, a pholisïau a chanllawiau cenedlaethol

2.3 Erthyglau'r Ddeddf Hawliau Dynol

2.4 Hawliau absoliwt a chyfyngedig y Ddeddf Hawliau Dynol

2.5 Y **llwybrau** y gellir eu dilyn i ddefnyddio'r Ddeddf Hawliau Dynol i orfodi hawliau dynol unigolyn

2.6 Cyfraith achos a ddygwyd gerbron o dan y Ddeddf Hawliau Dynol a all gael ei defnyddio i hyrwyddo hawliau dynol unigolion

2.7 Cyrff cyfrifol o dan y Ddeddf Hawliau Dynol

2.8 Confensiynau'r CU ac Offerynnau Hawliau Dynol a sut mae'r rhain yn ymwneud â'r Ddeddf Hawliau Dynol

Amrediad

Cymhwysiad: lle mae'n gymwys a chyfrifoldebau, rôl cyrff/awdurdodau cyhoeddus
Llwybrau: anffurfiol, ffurfiol

Deilliant dysgu:

3. Deall y Ddeddf Cydraddoldeb

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

3.1 Nod, diben a chymhwysiad Deddf Cydraddoldeb 2010
3.2 Nodweddion gwarchodedig a sut y caiff y rhain eu diffinio
3.3 Sut mae'r Ddeddf Cydraddoldeb wedi cael ei defnyddio i ddatblygu ymhellach arferion cydraddoldeb a gwrthwahaniaethol yn y DU
3.4 Mathau o ymddygiad gwaharddedig a sut y caiff y rhain eu diffinio
3.5 Addasiadau rhesymol a sut y dylai'r rhain gael eu defnyddio er mwyn sicrhau nad yw unigolion anabl dan anfantais
3.6 Y llwybrau y gellir eu dilyn i ddefnyddio'r Ddeddf Cydraddoldeb i orfodi arferion cydraddoldeb a gwrthwahaniaethol
3.7 Dyletswyddau penodol o dan y Ddeddf Cydraddoldeb i gyrff y sector cyhoeddus yng Nghymru
3.8 Cyfraith achos a ddygwyd gerbron o dan y Ddeddf Cydraddoldeb i hyrwyddo arferion cydraddoldeb a gwrthwahaniaethol

---

Deilliant dysgu:

4. Deall y Ddeddf Galluedd Meddyliol

Rydych yn deall:

4.1 Nod a diben y Ddeddf Galluedd Meddyliol (2005)
4.2 Y prif **ddarpariaethau** a gyflwynwyd yn sgil y Ddeddf Galluedd Meddyliol
4.3 Prif egwyddorion deddfwriaeth galluedd meddyliol
4.4 Dau gam asesu galluedd, pwy all wneud hyn
4.5 Sut y gall eiriolwyr ddefnyddio'r Ddeddf Galluedd Meddyliol i ddiogelu hawliau dynol unigolyn
4.6 Mesurau Diogelu Rhyddid a sut y dylai'r rhain gael eu cymhwyso
4.7 Sut i godi pryderon am gyfyngu ar ryddid neu amddifadu o ryddid
4.8 Pryd a sut y dylai eiriolwr droi at y Llys Amddiffyn
4.9 Y rhyngberthynas rhwng y Ddeddf Galluedd Meddyliol a'r Ddeddf Iechyd Meddwl
4.10 Pan fo dyletswydd a phŵer i gyfeirio at Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol
4.11 Swyddogaeth cyrff rheoleiddio
4.12 Sut y gall eiriolwyr annibynnol ddefnyddio cyrff rheoleiddio i gefnogi eu gwaith
4.13 Cyfraith achos a ddygwyd gerbron o dan y Ddeddf Galluedd Meddyliol a all gael ei defnyddio i hyrwyddo hawliau dynol unigolyn

Amrediad

Darpariaethau: atwrneiaeth barhaol, dirprwy llys, penderfyniadau ymlaen llaw, cyfreithiwr swyddogol, cyfaill ymgyfreitha

---

Deilliant dysgu:

5. Deall y Ddeddf Iechyd Meddwl

Rydych yn deall:

5.1 Nod a diben Deddf Iechyd Meddwl 1983, fel y'i diwygiwyd gan Ddeddf Iechyd Meddwl 2007, Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010
5.2 Y gwahaniaeth rhwng cleifion ffurfiol ac anffurfiol o dan y Ddeddf Iechyd Meddwl
5.3 Beth yw ystyr y term 'cymhelliad'
5.4 **Llwybrau** a meini prawf cadw unigolyn o dan y Ddeddf Iechyd Meddwl
5.5 Sut mae egwyddorion allweddol deddfwriaeth iechyd meddwl gyfredol yn effeithio ar rôl Eiriolaeth Iechyd Meddwl Annibynnol
5.6 Pryd mae dyletswydd i hysbysu unigolyn am ei hawl i gael cymorth gan Eiriolwr Iechyd Meddwl Annibynnol
5.7 Lle mae dyletswydd i ystyried cyfeirio unigolyn at Eiriolwr Iechyd Meddwl Annibynnol am eiriolaeth nas cyfeirir
5.8 **Pwerau** o fewn deddfwriaeth iechyd meddwl gyfredol a phwy all eu gweithredu
5.9 Amrywiaeth o **fesurau diogelu** o fewn deddfwriaeth iechyd meddwl gyfredol.
5.10 Cyfraith achos a ddygwyd gerbron o dan y Ddeddf Iechyd Meddwl a all gael ei defnyddio i hyrwyddo hawliau dynol unigolyn

Amrediad

Llwybrau: ar gyfer cleifion unigol a dderbynnir i'r ysbyty dan orfod adrannau sifil a fforensig, a wneir yn destun gwarcheidwaeth, a wneir yn destun Gorchymyn Triniaeth Gymunedol a Oruchwylir

Pwerau: pwerau cadw, pwerau trin, pwerau dal, pwerau'r heddlu

Mesurau Diogelu: Tribiwnlys Haen Gyntaf, Gwrandawiad Rheolwyr Ysbyty, Perthynas Agosaf, Eiriolwr Iechyd Meddwl Annibynnol, yr hawl i ofyn am Feddyg a Benodir i Roi Ail Farn, yr hawl i gwyno

Deilliant dysgu:

6. Deall deddfwriaeth sy'n ymwneud â phlant a phobl ifanc

Rydych yn deall:

6.1 Prif **ddarpariaethau** Deddf Plant 1989 a 2004 sy'n gymwys yng Nghymru
6.2 Prif **ddarpariaethau** Deddf Plant a Theuluoedd 2014 sy'n gymwys yng Nghymru
6.3 Rhan 6 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a chanllawiau statudol cysylltiedig
6.4 Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011
6.5 Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn
6.6 Pryd mae gan blentyn neu berson ifanc hawl i ddefnyddio Eiriolwr Annibynnol
6.7 Cyfraith achos a ddygwyd gerbron o dan ddeddfwriaeth plant a all gael ei defnyddio i hyrwyddo hawliau dynol plant neu bobl ifanc
6.8 Deddfwriaeth arall neu bolisïau a chanllawiau cenedlaethol sy'n hyrwyddo hawliau plant a phobl ifanc

Amrediad

Darpariaethau: I gynnwys mesurau amddiffyn - hawl i gwyno, cael ymweliadau gan weithwyr proffesiynol, hawliau cyfranogi

---

Deilliant dysgu:

7. Deall Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

Rydych yn deall:

7.1 Nod, diben ac egwyddorion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru)
7.2 Rhan 10 o'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) a'r Cod Ymarfer cysylltiedig yng nghyd-destun eiriolaeth annibynnol, cwynion a chynrychioliad
7.3 Rhan 2 o'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) a'r Cod Ymarfer cysylltiedig yng nghyd-destun eiriolaeth annibynnol
7.4 Y diffiniad o lesiant a rôl gwasanaethau ataliol
7.5 Diffiniad a rôl Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth
7.6 Y Datganiadau Canlyniadau Cenedlaethol a sut mae'r rhain yn ymwneud ag egwyddorion y Ddeddf
7.7 Y broses asesu - gan gynnwys anghenion cymwys ac anghymwys
7.8 Taliadau uniongyrchol, sut y cânt eu diffinio a sut y gellir eu defnyddio
7.9 Y broses cynllunio gofal a/neu gymorth a'r broses adolygu
7.10 Y mathau gwahanol o eiriolaeth a ddiffinnir yn y Ddeddf a'r Cod Ymarfer
7.11 Pryd y caiff eiriolaeth broffesiynol annibynnol ei sbarduno o dan y Ddeddf
7.12 Dyletswyddau diogelu, gan gynnwys Rhan 7 o'r Cod Ymarfer, a sut maent yn ymwneud ag eiriolaeth annibynnol ar gyfer oedolion a phlant

---

Deilliant dysgu:

8. Deall Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016

Rydych yn deall:

8.1 Nod a diben y Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru)
8.2 Sut mae'r Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) yn gymwys i wasanaethau eirioli annibynnol
8.3 Rheoliadau Gwasanaethau Eirioli Rheoleiddiedig (Darparwyr Gwasanaethau ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru)

Deilliant dysgu:

9. Deall deddfwriaeth sy'n ymwneud â'r Gymraeg

Rydych yn deall:

9.1 Deddfwriaeth sy'n ymwneud â'r Gymraeg a sut mae hyn yn gysylltiedig â darparu eiriolaeth
9.2 Prif egwyddorion a darpariaethau Deddf yr Iaith Gymraeg (1993) a Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011
9.3 Gofynion deddfwriaeth yn ymwneud â'r Gymraeg o ran **cyrff cyhoeddus**
9.4 Sut i godi pryderon am gymhwyso deddfwriaeth yn ymwneud â'r Gymraeg

---

Amrediad

Cyrff cyhoeddus: gan gynnwys gwasanaethau eirioli annibynnol

Uned 429 Deall deddfwriaeth yng nghyd-destun eiriolaeth annibynnol

Gwybodaeth Ategol

Canllawiau cyflwyno

Cyfraith achos a ddygwyd gerbron o dan ddeddfwriaeth plant a all gael ei defnyddio i hyrwyddo hawliau dynol plant neu bobl ifanc: mae angen i hyn ganolbwyntio ar gyfraith achos sydd wedi cael effaith ar hawliau plant a phobl ifanc e.e. Gillick a Fraiser

Taliadau uniongyrchol:

Yn ôl y Ddeddf mae taliadau uniongyrchol yn gwella gallu unigolyn i gael dewis a rheolaeth wirioneddol o ran y ffordd y gellir cyflawni ei ganlyniadau personol: mae'n annog eu defnyddio. Lle nodwyd anghenion gofal a chymorth cymwys, neu anghenion cymorth yn achos gofalwr, a bod yr unigolyn hwnnw, neu ei gynrychiolydd, yn mynegi dyhead i gael un, rhaid sicrhau bod taliadau uniongyrchol ar gael ym mhob achos lle maent yn golygu y gellir cyflawni canlyniadau personol.

Bwriedir i daliadau uniongyrchol gael eu defnyddio mewn ffordd hyblyg ac arloesol, ac ni ddylai fod unrhyw gyfyniad afresymol ar eu defnyddio ar yr amod y gwneir hynny i ddiwallu angen cymwys am ofal a chymorth. Mae'r Ddeddf yn dileu rhai eithriadau cyfredol o ran rhai dosbarthiadau o daliadau (gyda mesurau diogelu priodol).

Newid allweddol yw y gall taliadau uniongyrchol gael eu darparu ar gyfer unrhyw angen a nodir am gymorth y dylai awdurdod lleol ei ddiwallu gan gynnwys, yn wahanol i'r sefyllfa flaenorol, leoliadau preswyl hirdymor.

Bydd oedolyn, plentyn / ei deulu neu ofalwr yn gallu defnyddio ei daliadau uniongyrchol i brynu ei ofal a'i gymorth yn uniongyrchol oddi wrth ei awdurdod lleol os yw'n dymuno (gwaharddwyd hyn o'r blaen).

Roedd y rheoliadau blaenorol o ran taliadau uniongyrchol yn caniatáu cyflogi perthnasau agos a oedd yn byw ar yr un aelwyd ar yr amod bod yr awdurdod lleol yn cytuno bod angen gwneud hyn er mwyn bodloni gofynion yr unigolyn. Bellach caiff hyn ei weld a'i fynegi'n fwy cadarnhaol ar yr amod nad yw'r awdurdod lleol yn amau a yw'r unigolyn am weld trefniant o'r fath ar waith a'i fod yn cael sicrwydd y caiff canlyniadau personol yr unigolyn eu cyflawni yn ei sgil.

Mae llawer o bobl yn defnyddio'r taliad uniongyrchol i ddod yn gyflogwr e.e. drwy gyflogi cynorthwyydd personol. Os felly, dylai'r awdurdod lleol roi cyngor clir i bobl o ran eu cyfrifoldebau wrth reoli taliadau uniongyrchol.

Yn gyffredinol, dylai pobl gael cymorth i barhau i allu derbyn taliad uniongyrchol lle na allant neu lle nad ydynt yn barod i reoli un.

Cymhwysedd am ofal a chymorth:

Bydd gan yr unigolyn angen cymwys am ofal a chymorth os bydd asesiad yn nodi mai dim ond os yw'r awdurdod lleol yn gweithio gydag ef i baratoi cynllun gofal a chymorth, neu gynllun cymorth i ofalwr, ar y cyd ac yn sicrhau bod y cynllun yn cael ei gyflawni, y gall oresgyn rhwystrau i gyflawni ei ganlyniadau personol.

Os na all darparu gofal a chymorth helpu'r unigolyn i gyflawni ei ganlyniadau personol ni fydd unrhyw gwestiwn ynghylch cymhwysedd. Ni fwriedir i feini prawf cymhwysedd wneud i wasanaethau gofal a chymorth awdurdodau lleol ymdrin â heriau na allant fynd i'r afael â nhw (megis darparu gofal iechyd, cyflogaeth neu addysg).

Os na ellir cyflawni canlyniadau personol yr unigolyn, neu na ellir eu cyflawni'n ddigonol, drwy'r gofal a'r cymorth a gydgysylltir ganddo ef ei hun, neu ei deulu neu ei ofalwyr yn unig, bydd gan yr unigolyn angen cymwys.

Bydd y penderfyniad ynghylch cymhwysedd yn llifo'n naturiol o'r broses asesu. Rhaid i'r pum elfen gael eu hystyried yn yr asesiad, ac yna bernir a oes gan yr unigolyn anghenion cymwys. Nid oes unrhyw drothwyon o ran cymhwysedd mwyach. Nid oes a wnelo penderfynu ar gymhwysedd â rhoi hawl i unrhyw un gwasanaeth; mae a wnelo â darparu gofal a chymorth er mwyn cyflawni canlyniadau personol.

Noder bod yn rhaid i'r Set Ddata Graidd Ofynnol Genedlaethol gael ei chwblhau fel rhan o'r asesiad cychwynnol.

Mae'r rheoliadau yn nodi'n benodol anghenion sy'n bodloni'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer plant. Rhaid nodi a fyddai effaith andwyol ar ddatblygiad y plentyn os na fyddai'r angen yn cael ei ddiwallu. Rhaid i'r broses o asesu anghenion plant ymwneud â chyflawni eu buddiannau pennaf a diogelu eu lles.

Rhan allweddol o'r broses asesu yw nodi a oes rheswm rhesymol dros amau bod oedolyn neu blentyn yn profi cam-drin, esgeulustod neu niwed arall, neu'n wynebu risg o hynny.

<u>Elfennau allweddol **asesiad** o angen:</u>
Gwnaeth y Ddeddf hi'n ofynnol i awdurdodau lleol wneud newidiadau sylweddol i'r ffordd maent yn ymateb i unigolion ag anghenion gofal a chymorth a'r gwasanaethau maent yn eu comisiynu. Yn sgil gweithredu'r Ddeddf bu'n rhaid newid ymarfer asesu, o nodi'r gwasanaethau sydd eu hangen ar unigolyn i bwyslais ar y gofal a'r cymorth sydd eu hangen ar yr unigolyn er mwyn cyflawni'r canlyniadau personol sy'n bwysig iddo – canlyniadau a nodir drwy sgwrs barchus am y ffordd y mae'r unigolyn a / neu ei deulu am reoli penderfyniadau ynghylch ei ofal a'i gymorth.

Dylai'r broses asesu fod yn seiliedig ar egwyddorion cydgynhyrchu fel bod ymarferwyr ac unigolion yn rhannu'r pŵer i gydgynllunio. Gallai hyn olygu newid yn y berthynas rhwng gweithwyr proffesiynol a'r bobl sy'n defnyddio gwasanaethau. I weithwyr proffesiynol bydd yn bwysig peidio ag osgoi risg gormod, a galluogi a grymuso unigolion.

Ystyrir bod datblygu dull seiliedig ar gryfderau yn agwedd allweddol ar gydweithio rhwng yr unigolyn a gynorthwyir a'r gweithiwr neu'r gweithwyr proffesiynol sy'n ei gynorthwyo, gan weithio gyda'i gilydd i nodi canlyniadau sy'n manteisio ar gryfderau ac asedau'r unigolyn.

Ni roddir y prif bwyslais ar broblemau na diffygion, ond yn hytrach adeiladu ar adnoddau ac asedau pobl, gan gynnwys cryfderau, galluoedd a theuluoedd neu gymunedau'r bobl. Efallai y bydd ymarferwyr am ddefnyddio'r rhestr ganlynol er mwyn ystyried eu hymarfer eu hunain:

- Canolbwyntio ar ganlyniadau: elfen ganolog dull seiliedig ar gryfderau yw'r graddau y mae pobl eu hunain yn nodi'r canlyniadau yr hoffent eu cyflawni yn eu bywydau (i'r rhai â chyfrifoldeb rhiant dros blant o dan 16 oed, y canlyniadau yr hoffent eu gweld i'w plentyn) ac yna bydd ymarferwyr yn gweithio gyda nhw i gyflawni'r canlyniadau a ddymunir.
- Y gallu i ddeall a datblygu ymatebion y gymuned i'r angen i ofalu am unigolion a'u cynorthwyo, yn hytrach nag asesu gwasanaethau.
- Lleihau'r ddibyniaeth ar ddulliau rhagnodol ffurfiol a phwysleisio ymhellach y defnydd o farn broffesiynol. Dylai gweithwyr proffesiynol symud tuag at rymuso, gan gadw lles a/neu lesiant yr unigolyn mewn cof drwy'r amser.
- Cynnal asesiadau sy'n gymesur â difrifoldeb yr angen am ofal a chymorth a chymhlethdod y sefyllfa.

Adnodd **asesu** a **chymhwysedd** cenedlaethol

Rhaid i asesiadau, fan leiaf, gofnodi gwybodaeth yn unol â'r adnodd asesu a chymhwysedd cenedlaethol, sy'n cynnwys y set ddata graidd ofynnol genedlaethol a dadansoddiad yn seiliedig ar y pum elfen asesu:

- asesu ac ystyried amgylchiadau'r unigolyn;
- ystyried ei ganlyniadau personol;
- asesu ac ystyried unrhyw rwystrau i gyflawni'r canlyniadau hynny;
- asesu ac ystyried unrhyw risgiau i'r unigolyn os na chyflawnir y canlyniadau; a
- asesu ac ystyried cryfderau a galluoedd yr unigolyn.

Mae'r broses asesu yn gofyn i ymarferwyr gynnal trafodaethau â phobl er mwyn nodi beth sy'n bwysig iddynt a'r canlyniadau personol maent am eu cyflawni (ac yn achos plant, y canlyniadau mae unrhyw un â chyfrifoldeb rhiant drostynt am eu cyflawni ar ran y plentyn), a pha gyfraniad y gall yr unigolyn a'i deulu neu'r gymuned ehangach ei wneud i gyflawni'r canlyniadau hynny.

Dylai asesiadau effeithiol fod yn brofiadau gwerthfawr ynddynt eu hunain. Dylent feithrin gwell dealltwriaeth o sefyllfa rhywun, nodi'r dull mwyaf priodol, a chreu cynllun sy'n nodi sut y bydd yn cyflawni ei ganlyniadau personol.

Sut mae'r ddeddf hawliau dynol wedi'i hymgorffori mewn deddfwriaeth arall, a pholisïau a chanllawiau cenedlaethol: er enghraifft; Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014, Mesur Hawliau Plant 2011, y Fframwaith Byw'n Annibynnol

Egwyddorion allweddol Deddf yr Iaith Gymraeg 1993: mae a wnelo hyn â chanlyniadau dymunol Deddf yr Iaith Gymraeg 1993

Deddfwriaeth sy'n ymwneud â'r Gymraeg: i gynnwys Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011

Gofynion deddfwriaethol ym maes diogelu:

- Polisi a Gweithdrefnau Interim Cymru ar gyfer Amddiffyn Oedolion sy'n Agored i Niwed rhag Camdriniaeth 2010
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn 1989
- Deddf Plant (1989 a 2004)
- Polisi a Gweithrefnau Amddiffyn Plant Cymru Gyfan 2008

- Gweithio gyda'n Gilydd dan Ddeddf Plant 2004
- Deddf Diogelu Data 1998
- Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) 2018
- Deddf Hawliau Dynol 1998
- Y Ddeddf Iechyd Meddwl (1983) diwygiwyd 2007
- Deddf Iechyd Meddwl Cod Ymarfer Cymru (2016)
- Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) (2010)
- Deddf Galluedd Meddyliol 2005 a Chod Ymarfer cysylltiedig
- Mesurau Diogelu Rhyddid (LiPS)
- Deddf Cydraddoldeb (2010
- Deddf Diogelu Grwpiau Hyglwyf 2006
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015
- Deddf Diogelu Rhyddidau 2012 **https://www.gov.uk/government/publications/protection-of-freedoms-bill**
- Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019 http://www.myguideapps.com/projects/wales_safeguarding_procedures/default/index.html

Deddf Galluedd Meddyliol: Mae'r Ddeddf yn cynnwys pum egwyddor arweiniol:
Egwyddor 1: Tybio galluedd – mae gan berson hawl i wneud ei benderfyniadau ei hun a rhaid tybio bod ganddo'r galluedd i wneud hynny oni phrofir fel arall. Golyga hyn na allwch dybio na all person wneud penderfyniad drosto'i hun dim ond am fod ganddo gyflwr meddygol neu anabledd penodol, e.e. dementia.

Egwyddor 2: Rhaid i bobl gael eu cefnogi i wneud eu penderfyniadau eu hunain – rhaid i berson gael pob help ymarferol cyn i unrhyw un ei drin fel rhywun na all wneud ei benderfyniadau ei hun. Golyga hyn y dylech ymdrechu i annog a chefnogi pobl i wneud y penderfyniad drostyn nhw eu hunain. Os nodir nad oes galluedd meddyliol, mae'n dal i fod yn bwysig cynnwys y person cymaint â phosibl wrth wneud penderfyniadau.

Egwyddor 3: Penderfyniadau annoeth – mae gan bobl yr hawl i wneud penderfyniadau y gall eraill eu hystyried yn annoeth neu'n ecsentrig. Ni allwn drin person fel rhywun nad oes ganddo alluedd meddyliol am y rheswm hwn. Mae gan bawb eu gwerthoedd, eu credoau a'u dewisiadau eu hunain na fyddant o reidrwydd yr un peth â rhai pobl eraill.

Egwyddor 4: Budd pennaf – rhaid i unrhyw beth a wneir ar gyfer neu ar ran person heb alluedd meddyliol gael ei wneud er ei fudd pennaf – ac nid er mwyn diogelu'r asiantaeth na buddiannau eraill ar draul y person.

Egwyddor 5: Opsiwn llai cyfyngol – rhaid i rywun sy'n gwneud penderfyniad neu sy'n gweithredu ar ran person nad oes ganddo alluedd ystyried a yw'n bosibl gwneud penderfyniad neu weithredu mewn ffordd a fyddai'n amharu llai â hawliau a rhyddid i weithredu'r person, neu a oes angen gwneud penderfyniad neu weithredu o gwbl. Dylid pwyso a mesur unrhyw ymyriad yn ôl amgylchiadau penodol yr achos.
https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/9/contents

Os aseswyd nad oes gan unigolyn alluedd i wneud penderfyniadau mewn maes penodol, yna rhaid i unrhyw benderfyniadau a wneir ar ei ran gael eu gwneud er ei fudd pennaf:
https://www.mind.org.uk/information-support/legal-rights/mental-capacity-act-2005/overview/#.XO0DdsHQZPw

Mewn rhai amgylchiadau efallai y bydd angen amddifadu unigolyn o'i ryddid fel y gall aros yn ddiogel a chael y gofal a'r driniaeth sydd eu hangen arno:
https://1f2ca7mxjow42e65q49871m1-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2019/04/Mental-Capacity-Guidance-Note-Best-Interests-April-2019.pdf

Y Ddeddf Iechyd Meddwl: Nodir yr egwyddorion arweiniol a ddylai gael eu hystyried bob amser wrth wneud penderfyniadau o dan y Ddeddf Iechyd Meddwl yn y Cod Ymarfer i Gymru:

- Urddas a pharch
- Opsiwn lleiaf cyfyngol a sicrhau cymaint o annibyniaeth â phosibl
- Tegwch a chydraddoldeb
- Grymuso a chynnwys
- Cadw pobl yn ddiogel
- Effeithiolrwydd ac effeithlonrwydd

Mesur Iechyd Meddwl: Nodir yr egwyddorion arweiniol sy'n sail i Fesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2011 yn y Cod Ymarfer ar gyfer Rhannau 2 a 3:
https://www.assembly.wales/Laid%20Documents/GEN-LD8880%20-%20Code%20of%20Practice%20to%20Parts%202%20and%203%20of%20the%20Mental%20Health%20(Wales)%20Measure%202010-23042012-232786/gen-ld8880-e-Cymraeg.pdf

Mae'r Mesur yn cynnwys chwe rhan, ond mae pedair prif ran sy'n ymwneud â darparu gwasanaethau i unigolion yn uniongyrchol:
http://www.mentalhealthwales.net/mental-health-measure/

Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl: Mae Cod Ymarfer y Ddeddf Iechyd Meddwl (i Gymru, 2016) yn egluro rôl Tribiwnlys Adolygu Iechyd Meddwl Cymru sy'n sicrhau y diogelir pobl a gyfyngir gan y Ddeddf Iechyd Meddwl yn sylweddol.
https://gweddill.gov.wales/docs/dhss/publications/160920mentalacten.pdf

Deddfwriaeth arall a pholisïau a chanllawiau cenedlaethol sy'n hyrwyddo hawliau plant a phobl ifanc: e.e. y Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru), troseddwyr ifanc, asesu oedran, gwahardd o addysg, bwlio, gweithio gyda phlant sy'n ceisio lloches, lleihau arferion cyfyngol, plant yn yr ystad ddiogel

Rhan 6 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a chanllawiau statudol cysylltiedig: cynllunio ac adolygu gofal, cyswllt, lleoliad, ymweliadau a hawliau i ymwelydd Annibynnol, gadael gofal, gwneud cwyn, hawliau cyfranogi

Cyrff rheoleiddio Gofal Cymdeithasol Cymru, Arolygiaeth Gofal Cymru, Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru, Cyngor y Proffesiynau Iechyd, y Cyngor Meddygol Cyffredinol, Swyddfa Archwilio Cymru

Confensiynau'r Cenhedloedd Unedig ac Offerynnau Hawliau Dynol: Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau, Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig i Bobl Hŷn, Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Ddileu pob math o Wahaniaethu yn erbyn Menywod, Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn

SGC cysylltiedig

- SDCHSC 0410 Eirioli gydag unigolion ac ar eu rhan
- SCDHSC 0046 Eirioli gyda phlant a phobl ifanc ac ar eu rhan

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Datganiad Cyffredinol ar Hawliau Dynol (arweiniodd hyn at y confensiwn Ewropeaidd, a wnaeth wedyn arwain at y Ddeddf Hawliau Dynol)
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau
- Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig i Bobl Hŷn
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Ddileu pob math o Wahaniaethu yn erbyn Menywod
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn
- Cyfamod Rhyngwladol ar Hawliau Sifil a Gwleidyddol (cyfrwymol ar lofnodwyr)
- Cyfamod Rhyngwladol ar Hawliau Economaidd, Cymdeithasol a Diwylliannol (cyfrwymol ar lofnodwyr)
- Confensiwn ar Ddileu pob math o Wahaniaethu Hiliol
- Siarter eiriolaeth
- Fframwaith safonau a chanlyniadau cenedlaethol i blant a phobl ifanc
- Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 a rheoliadau a chanllawiau statudol cysylltiedig
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a chanllawiau statudol cysylltiedig a Chodau Ymarfer
- Y Ddeddf Iechyd Meddwl (1983) diwygiwyd 2007 **https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1983/20/contents**
- **Deddf Iechyd Meddwl Cod Ymarfer Cymru (2016)** **https://gweddill.gov.wales/topics/health/nhswales/mental-health-services/law/code-of-practice/?lang=en**
- **Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010** **https://www.legislation.gov.uk/mwa/2010/7/contents**
- Mesurau Diogelu Rhyddid (LiPS)
- Deddf Plant 1989 a 2004
- Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018
- Y Ffordd Gywir: Dull Gweithredu Seiliedig ar Hawliau Plant yng Nghymru (Comisiynydd Plant Cymru 2017)
- Deddf Hawliau Dynol (1998) **https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/42/contents**
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn 1989
- Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn 1991
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau 2006
- Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 **http://www.legislation.gov.uk/anaw/2018/2/contents/enacted**
- Gofyn a Gweithredu: Cam-drin Domestig, Trais Rhywiol a Thrais yn erbyn Menywod **https://livefearfree.gov.wales/policies-and-guidance/ask-and-act?lang=en**
- Concordat Gofal mewn Argyfwng: Gwella gofal a chymorth i bobl a gedwir o dan a.135/135 o'r Ddeddf Iechyd Meddwl **https://gweddill.gov.wales/docs/dhss/publications/161109concordaten.pdf**
- Deddf Cydraddoldeb (2010)

http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/contents
Rheoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011
www.legislation.gov.uk/wsi/2011/1064/pdfs/wsi_20111064_mi.pdf

- Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data **https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/711097/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr-1-0.pdf**
- **Deddf yr Iaith Gymraeg (1993) https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1993/38/contents**
- **Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 http://www.legislation.gov.uk/mwa/2011/1/contents/enacted**
    - Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019 http://www.myguideapps.com/projects/wales_safeguarding_procedures/default/index.html

Adnoddau

- Gwefan Gofal Cymdeithasol Cymru **https://gofalcymdeithasol.cymru/hub/hub-resource-sub-categories/eiriolaeth**
- **https://gofalcymdeithasol.cymru/hub/hub-resource-sub-categories/plant-derbyn-gofal**
- Cefnogaeth Eiriolaeth Cymru https://www.ascymru.org.uk/
- Advocacy Matters Wales http://www.advocacymatterswales.co.uk/
- Gwasanaeth Eiriolaeth Ieuenctid Cenedlaethol **https://www.nyas.net/services/our-services-in-wales/**
- TGPCymru.org.uk
- Mind **https://www.mind.org.uk/information-support/guides-to-support-and-services/advocacy/types-of-advocacy/#.W1WklNJKiUk**
- Iechyd Meddwl yng Nghymru Ffeithiau Sylfaenol (2016) https://www.mentalhealth.org.uk/sites/default/files/FF16%20Wales%20WELSH.pdf

Diogelu:

- Swyddfa'r Gwarcheidwad Cyhoeddus – diogelu **https://www.gov.uk/government/publications/safeguarding-strategy-2019-to-2025-office-of-the-public-guardian**
- Sefydliadau elusennol – diogelu **https://www.gov.uk/government/publications/strategy-for-dealing-with-safeguarding-issues-in-charities** **https://www.gov.uk/guidance/charities-how-to-protect-vulnerable-groups-including-children**
- Gwiriadau DBS **https://www.gov.uk/government/organisations/disclosure-and-barring-service**
- Cymhwysedd **https://www.gov.uk/government/collections/dbs-eligibility-guidance**
- Atgyfeiriadau DBS **https://www.gov.uk/guidance/making-barring-referrals-to-the-dbs**
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant rhan 7 diogelu **https://gofalcymdeithasol.cymru/hyb/arweiniad-statudol**
- Byw Heb Ofn **https://livefearfree.gov.wales/?lang=en** / **https://livefearfree.gov.wales/?skip=1&lang=cy**

- Caethwasiaeth Fodern **https://www.north-wales.police.uk/advice-and-support/stay-safe/modern-slavery?lang=cy-gb**
- Bwrdd Diogelu Annibynnol Cenedlaethol - adolygiadau arfer **http://bwrdddiogelu.cymru/practice-reviews/?noredirect=cy_GB**
- RSB Gogledd Cymru (enghraifft dda o wefan RSB **https://www.northwalessafeguardingboard.wales/**
- Pecyn Diogelu Ymwybyddiaeth Sylfaenol Cymru Gyfan **https://gofalcymdeithasol.cymru/dysgu-a-datblygu/diogelu**
- PREVENT (Diogelu pobl a chymunedau rhag bygythiad terfysgaeth) **https://www.ltai.info/what-is-prevent/**

Y Gymraeg:
http://www.comisiynyddygymraeg.cymru/Cymraeg/Sefydliadau/Pages/Safonaur%20Gymraeg.aspx

Cyfraith achos: https://rightsinfo.org/infographics/fifty-human-rights-cases/

Uned 430 Eiriolaeth annibynnol gydag oedolion

Lefel:	4
ODA:	10
Credyd:	11
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw helpu dysgwyr i ddatblygu gwybodaeth, dealltwriaeth, a sgiliau'r gweithwyr hynny sy'n gyfrifol am ddarparu gwasanaeth eirioli annibynnol i oedolion. Yng nghyd-destun yr uned hon, gall 'eiriolaeth annibynnol' ymwneud ag Eiriolaeth Broffesiynol Annibynnol neu eiriolaeth annibynnol anstatudol Mae Eiriolaeth Broffesiynol Annibynnol a ddarperir o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 i oedolion yn eiriolaeth statudol.

Deilliant dysgu:

1. Defnyddio deddfwriaeth sy'n ymwneud ag eiriolaeth annibynnol er mwyn llywio ymarfer

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

1.1 Rôl a chyfrifoldebau penodol Eiriolwr Proffesiynol Annibynnol o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

1.2 Y meini prawf cymhwyso ar gyfer cymorth eirioli statudol

1.3 Y gofynion ar awdurdodau lleol i sicrhau bod unigolion a gofalwyr yn gallu derbyn gwasanaethau eirioli annibynnol

1.4 Prosesau asesu ac adolygu gofal a chymorth a sut mae'r rhain yn ymwneud â rôl eiriolwyr annibynnol

1.5 Rheoliadau ariannol a chodi tâl a sut mae penderfyniadau sy'n ymwneud â chodi tâl am ofal a chymorth yn ymwneud â rôl eiriolwyr annibynnol

1.6 Prosesau diogelu a rôl eiriolwyr annibynnol o fewn y rhain

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

1.7 Defnyddio Rhan 10 o'r Cod Ymarfer (eiriolaeth) i lywio ymarfer

1.8 Nodi pryd mae gan unigolion a/neu ofalwyr hawl i gael eiriolaeth statudol

Deilliant dysgu:

2. Helpu unigolion a/neu ofalwyr a atgyfeirir at wasanaeth eirioli annibynnol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

2.1 Sut i nodi a darparu'r math mwyaf priodol o gymorth eirioli annibynnol i unigolion a/neu ofalwyr

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

2.2 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i ddeall eu hawliau a'r prosesau a ddylai gael eu dilyn wrth wneud penderfyniadau a/neu mewn perthynas ag opsiynau gofal a chymorth

2.3 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i archwilio eu dymuniadau a'u dewisiadau

2.4 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i archwilio effaith bosibl (cadarnhaol a negyddol) penderfyniadau a/neu opsiynau gofal a chymorth

2.5 Defnyddio strategaethau i helpu unigolion a/neu ofalwyr i ymgysylltu ag **eraill** sydd ynghlwm wrth benderfyniadau am eu bywydau

2.6 Hyrwyddo dewisiadau a dymuniadau'r unigolyn a/neu'r gofalwr yn ystod y broses gwneud penderfyniadau

2.7 Helpu'r unigolyn a/neu'r gofalwr i godi pryderon lle nad yw'n teimlo bod ei farn, dymuniadau a dewisiadau wedi cael eu hystyried wrth wneud penderfyniadau

Amrediad:

Eraill: gweithwyr proffesiynol, aelodau o'r teulu

Deilliant dysgu:

3. Helpu unigolion a/neu ofalwyr i gyflwyno eu barn, dymuniadau a theimladau mewn cyfarfodydd gwneud penderfyniadau

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

3.1 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i:

- ddeall y broses a rolau a chyfrifoldebau'r rhai sy'n cymryd rhan mewn cyfarfodydd
- nodi'r canlyniadau y maent am iddynt ddeillio o'r cyfarfod
- nodi'r wybodaeth a fydd yn eu helpu i gyflwyno eu barn, dymuniadau a dewisiadau
- nodi unrhyw arbenigedd neu gyfarpar arbenigol sydd ei angen i gyflwyno eu barn a'u dewisiadau

3.2 Cytuno ag unigolion a/neu ofalwyr eich rôl a'ch cyfrifoldebau eich hun wrth eu cynorthwyo i gynllunio, paratoi a chyflwyno eu barn, dymuniadau a dewisiadau

3.3 Cyflawni rôl gytûn wrth helpu unigolion a/neu ofalwyr i gynllunio, paratoi a chyflwyno eu barn, dymuniadau a dewisiadau

3.4 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i adolygu penderfyniadau a chanlyniadau yn deillio o'r broses gwneud penderfyniadau

3.5 Cytuno ar gamau lle nad yw'r canlyniadau yn cyfateb i farn, dymuniadau na dewisiadau unigolion

3.6 Gweithio gydag unigolion a/neu ofalwyr i adolygu eu profiad o gynrychioli eu hunain mewn cyfarfodydd

Deilliant dysgu

4. Cyflwyno barn, dymuniadau a dewisiadau unigolyn a/neu ofalwr mewn cyfarfodydd lle na all wneud hynny ei hun

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

4.1 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i:
- ddeall y broses a rolau a chyfrifoldebau'r rhai sy'n cymryd rhan mewn cyfarfodydd
- nodi'r canlyniadau y maent am iddynt ddeillio o'r cyfarfod
- nodi'r farn, dymuniadau a dewisiadau maent am i chi eu cyflwyno a sut yr hoffent i chi eu cynrychioli

4.2 Cael gwybodaeth am y cyfarfod lle byddwch yn cyflwyno barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion a/neu ofalwyr

4.3 Paratoi achos sy'n cynrychioli barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion a/neu ofalwyr

4.4 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i ddeall yr achos a baratowyd er mwyn sicrhau bod eu barn, dymuniadau a dewisiadau wedi'u cynrychioli'n glir

4.5 Cyflawni rôl gytûn wrth gynrychioli barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion a/neu ofalwyr

4.6 **Darparu gwybodaeth** am ganlyniadau'r cyfarfod a helpu unigolion a/neu ofalwyr i'w deall

4.7 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i adolygu penderfyniadau a chanlyniadau yn deillio o'r broses gwneud penderfyniadau

4.8 Cytuno ar gamau lle nad yw'r canlyniadau yn cyfateb i farn, dymuniadau na dewisiadau unigolion

Amrediad:

Darparu gwybodaeth: mewn dewis iaith a fformat

Deilliant dysgu

5. Helpu unigolion a/neu ofalwyr i ddefnyddio prosesau anffurfiol a/neu ffurfiol i herio penderfyniadau

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

5.1 Prosesau anffurfiol a ffurfiol a all gael eu defnyddio i herio penderfyniadau

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

5.2 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i archwilio manteision ac anfanteision defnyddio prosesau anffurfiol a ffurfiol i herio penderfyniadau

5.3 Helpu unigolion a/neu ofalwyr i ddefnyddio prosesau anffurfiol a/neu ffurfiol i herio penderfyniadau

5.4 Adolygu canlyniad y camau a gymerwyd ac os bydd mater heb ei ddatrys o hyd archwilio a chytuno ar unrhyw gamau pellach posibl a all gael eu cymryd

Uned 430 Eiriolaeth annibynnol gydag oedolion

Gwybodaeth Ategol

Canllawiau cyflwyno

Prosesau ffurfiol: prosesau cwyno, iawndal cyfreithiol drwy dribiwnlysoedd/gwrandawiadau a phrosesau llys, Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru, Ombwdmson Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, rheoleiddwyr gwasanaethau (Arolygiaeth Gofal Cymru, Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru)

Prosesau anffurfiol: e.e. sgwrs/trafodaeth, cynrychioliad anffurfiol, helpu unigolion a/neu ofalwyr i ysgrifennu llythyr neu e-bost

Cyfarfodydd: gall y rhain fod yn ddigwyddiadau anffurfiol neu ffurfiol lle mae penderfyniadau yn debygol o gael eu gwneud am yr unigolyn/gofalwr a'i sefyllfa. Gallant gynnwys cyfarfodydd diogelu, paneli apeliadau, achosion llys, asesiadau ac adolygiadau gofal a chymorth, apwyntiadau meddygol, adolygiadau PIP, cyfarfodydd grŵp teuluol, cyfarfodydd rhyddhau o'r ysbyty, cymorth tai

Prosesau diogelu a rôl eiriolwyr annibynnol o fewn y rhain: byddai hyn yn cynnwys eirioli dros unigolion ac eirioli dros rieni pan fydd eu plentyn yn rhan o brosesau diogelu

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Siarter eiriolaeth
- Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 a rheoliadau a chanllawiau statudol cysylltiedig
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- Deddf Hawliau Dynol 1998
- Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn 1991
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau 2006
- Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) 2018
- Deddf Cydraddoldeb 2010
- Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019 http://www.myguideapps.com/projects/wales_safeguarding_procedures/default/index.html

Adnoddau

- Gwefan Gofal Cymdeithasol Cymru **https://gofalcymdeithasol.cymru/hub/hub-resource-sub-categories/eiriolaeth**
- Cefnogaeth Eiriolaeth Cymru **https://www.ascymru.org.uk/**
- Advocacy Matters Wales http://www.advocacymatterswales.co.uk/

Uned 431 Eiriolaeth annibynnol gyda phlant a phobl ifanc

Lefel:	4
ODA:	20
Credyd:	13
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw helpu dysgwyr i ddatblygu gwybodaeth, dealltwriaeth, a sgiliau'r gweithwyr hynny sy'n gyfrifol am ddarparu gwasanaeth eirioli annibynnol i blant a phobl ifanc. Yng nghyd-destun yr uned hon, gall 'eiriolaeth annibynnol' ymwneud ag Eiriolaeth Broffesiynol Annibynnol neu eiriolaeth annibynnol anstatudol Mae Eiriolaeth Broffesiynol Annibynnol a ddarperir o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 a'r Dull Cenedlaethol ar gyfer Eiriolaeth Statudol i blant a phobl ifanc yn eiriolaeth statudol.

Deilliant dysgu:

1. Defnyddio deddfwriaeth sy'n ymwneud ag eiriolaeth annibynnol er mwyn llywio ymarfer

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

1.1 Rôl a chyfrifoldebau penodol Eiriolwr Proffesiynol Annibynnol plant o dan:
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- Y Dull Cenedlaethol ar gyfer Eiriolaeth Statudol
- Fframwaith Safonau a Chanlyniadau Cenedlaethol i Blant a Phobl Ifanc yng Nghymru
- Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018

1.2 Y meini prawf cymhwyso ar gyfer cymorth eirioli statudol

1.3 Gofynion awdurdodau lleol i sicrhau bod plant a phobl ifanc yn gallu cael gafael ar wasanaethau eirioli o dan Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014

1.4 Ystyr 'cynnig gweithredol' o ran eiriolaeth broffesiynol annibynnol fel mae'n gymwys i grwpiau penodol o blant a phobl ifanc yng Nghymru

1.5 Prosesau asesu ac adolygu gofal a chymorth a sut mae'r rhain yn ymwneud â rôl eiriolwyr annibynnol

1.6 Prosesau diogelu a rôl eiriolwyr annibynnol o fewn y rhain

1.7 Prosesau sy'n ymwneud ag Anghenion Dysgu Ychwanegol a rôl eiriolwyr o fewn y rhain

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

1.8 Defnyddio'r Fframwaith Safonau a Chanlyniadau Cenedlaethol i Blant a Phobl Ifanc yng Nghymru

1.9 Defnyddio Rhan 10 o'r Cod Ymarfer (eiriolaeth) i lywio ymarfer

1.10 Nodi pryd mae gan blant a phobl ifanc hawl i:

- gynnig eiriolaeth gweithredol
- eiriolaeth statudol seiliedig ar faterion.

1.11 Helpu plant a phobl ifanc i ddeall a gwireddu eu hawliau a'r prosesau a ddylai gael eu dilyn wrth wneud penderfyniadau

---

Deilliant dysgu:

2. Darparu gwybodaeth am gymorth eirioli annibynnol i blant a phobl ifanc

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

2.1 Sut i nodi'r math mwyaf priodol o gymorth eirioli annibynnol ac egluro'r gwasanaeth i blant a phobl ifanc mewn ffordd hygyrch

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

2.2 Nodi a **darparu gwybodaeth** am y **mathau o gymorth eirioli annibynnol** a all fod yn briodol i blant a phobl ifanc, eu hamgylchiadau a'r sefyllfa benodol lle mae angen eiriolaeth

2.3 Helpu plant a phobl ifanc i ddeall natur a pharamedrau'r berthynas eirioli

2.4 Helpu plant a phobl ifanc i nodi'r math o eiriolaeth annibynnol maent am ei defnyddio

2.5 Helpu plant a phobl ifanc i ddeall **rôl a chyfrifoldebau eiriolaeth annibynnol**

Amrediad:

Darparu gwybodaeth: mewn dewis iaith a fformat

Mathau o eiriolaeth annibynnol: Eiriolaeth Broffesiynol Annibynnol, ffurfiol, anffurfiol, seiliedig ar faterion, nas cyfarwyddir, eiriolaeth cyfoedion

Rôl a chyfrifoldebau eiriolwyr annibynnol: cynrychioli barn, dymuniadau a theimladau plant a phobl ifanc yn erbyn eu "buddiannau pennaf", cyfrinachedd a'i gyfyngiadau, arfer a arweinir gan berson ifanc, darparu gwybodaeth am hawliau i gwyno am y gwasanaeth, gwahaniaethu rhwng y rôl hon a rolau proffesiynol eraill

---

Deilliant dysgu

3. Darparu gwasanaeth cymorth eirioli a chynrychioli i blant a phobl ifanc a atgyfeirir at wasanaeth eirioli annibynnol

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

3.1 Helpu plant a phobl ifanc i ddeall eu hawliau a'r prosesau a ddylai gael eu dilyn wrth wneud penderfyniadau a/neu mewn perthynas ag opsiynau gofal a chymorth

3.2 Helpu plant a phobl ifanc i archwilio eu barn, dymuniadau a theimladau

3.3 Helpu plant a phobl ifanc i archwilio effaith bosibl (cadarnhaol a negyddol) penderfyniadau a/neu opsiynau gofal a chymorth a'u helpu i wneud dewisiadau gwybodus

3.4 Defnyddio amrywiaeth o ddulliau a strategaethau i helpu plant a phobl ifanc i ymgysylltu ag eraill sydd ynghlwm wrth benderfyniadau am eu bywydau

3.5 Hyrwyddo barn, dymuniadau a theimladau, a hawliau plant a phobl ifanc yn ystod y broses gwneud penderfyniadau
3.6 Hyrwyddo parch tuag at anghenion penodol plant a phobl ifanc, ac ymarfer sy'n diwallu'r anghenion hynny
3.7 Helpu plant a phobl ifanc i godi pryderon a mynd ati i herio lle nad ydynt yn teimlo bod eu dymuniadau a'u dewisiadau wedi cael eu hystyried wrth wneud penderfyniadau

---

Deilliant dysgu

4. Helpu plant a phobl ifanc i gyflwyno eu barn, dymuniadau a theimladau mewn cyfarfodydd gwneud penderfyniadau

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

4.1 Helpu plant a phobl ifanc a/neu ofalwyr i:

- ddeall y broses a rolau a chyfrifoldebau'r rhai sy'n cymryd rhan mewn cyfarfodydd gwneud penderfyniadau
- nodi'r canlyniadau y maent am iddynt ddeillio o'r cyfarfod
- nodi'r wybodaeth a fydd yn eu helpu i gyflwyno eu barn, dymuniadau a dewisiadau a chael gafael arni.
- nodi unrhyw arbenigedd neu gyfarpar arbenigol sydd ei angen i gyflwyno eu barn, dymuniadau a dewisiadau

4.2 Cytuno â phlant a phobl ifanc eich rôl a'ch cyfrifoldebau eich hun wrth eu cynorthwyo i gynllunio, paratoi a chyflwyno eu barn, dymuniadau a theimladau
4.3 Cyflawni rôl gytûn wrth helpu plant a phobl ifanc i gynllunio, paratoi a chyflwyno eu barn, dymuniadau a theimladau
4.4 Helpu plant a phobl ifanc i herio'n adeiladol mewn fforymau gwneud penderfyniadau a delio ag unrhyw wrthdaro mewn ffordd briodol
4.5 Helpu plant a phobl ifanc i adolygu unrhyw benderfyniadau a chanlyniadau yn deillio o'r broses gwneud penderfyniadau
4.6 Darparu a thrafod opsiynau a chytuno ar gamau lle nad yw'r canlyniadau yn unol â barn, dymuniadau a dewisiadau'r plentyn neu'r person ifanc
4.7 Gweithio gyda'r plentyn neu'r person ifanc i adolygu ei brofiad o gynrychioli ei hun mewn digwyddiadau gwneud penderfyniadau a, lle y'i cytunir, rhannu hyn â'r sawl sy'n gwneud penderfyniadau

---

Deilliant dysgu

5. Cyflwyno barn, dymuniadau a dewisiadau plant a phobl ifanc mewn cyfarfodydd gwneud penderfyniadau lle na allant neu lle nad ydynt yn dymuno gwneud hynny

Meini prawf asesu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

5.1 Helpu plant a phobl ifanc i:

- ddeall y broses a rolau a chyfrifoldebau'r rhai sy'n cymryd rhan mewn cyfarfodydd gwneud penderfyniadau
- nodi'r canlyniadau y maent am eu gweld.

- nodi dymuniadau a dewisiadau maent am i chi eu cyflwyno a sut yr hoffent i chi eu cynrychioli

5.2 Cael gwybodaeth am y fforwm gwneud penderfyniadau neu unrhyw wybodaeth a baratoir ar ei gyfer lle byddwch yn cyflwyno barn, dymuniadau a dewisiadau plant a phobl ifanc
5.3 Paratoi achos sy'n cynrychioli barn, dymuniadau a dewisiadau'r plentyn neu'r person ifanc, ac sy'n ei gynnwys yn y broses hon
5.4 Helpu plant a phobl ifanc i ddeall yr achos a baratowyd er mwyn sicrhau bod eu dymuniadau a'u dewisiadau wedi'u cynrychioli'n glir
5.5 Cyflawni rôl gytûn wrth gynrychioli barn, dymuniadau a theimladau plant a phobl ifanc
5.6 **Darparu gwybodaeth** am ganlyniadau'r cyfarfod a helpu plant a phobl ifanc i'w deall
5.7 Helpu plant a phobl ifanc i adolygu penderfyniadau a chanlyniadau'r broses gwneud penderfyniadau
5.8 Cyflwyno opsiynau a thrafod a chytuno ar gamau lle nad yw'r canlyniadau yn unol â dymuniadau a dewisiadau plant a phobl ifanc

Amrediad:

Darparu gwybodaeth: mewn dewis iaith a fformat

Deilliant dysgu

6. Helpu plant a phobl ifanc i ddefnyddio prosesau anffurfiol a/neu ffurfiol i herio penderfyniadau

Rydych yn deall:

6.1 Prosesau anffurfiol a ffurfiol a all gael eu defnyddio i herio penderfyniadau

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

6.2 Helpu plant a phobl ifanc i archwilio manteision ac anfanteision defnyddio prosesau anffurfiol a/neu ffurfiol i herio penderfyniadau
6.3 Helpu plant a phobl ifanc i ddefnyddio prosesau anffurfiol a/neu ffurfiol i herio penderfyniadau
6.4 Adolygu canlyniad y camau a gymerwyd ac os bydd mater heb ei ddatrys o hyd archwilio a chytuno ar unrhyw gamau pellach posibl a all gael eu cymryd

Uned 431 Eiriolaeth annibynnol gyda phlant a phobl ifanc

Gwybodaeth Ategol

Canllawiau cyflwyno

Cyfarfodydd gwneud penderfyniadau: gallant fod yn ddigwyddiadau anffurfiol neu ffurfiol lle mae'n debygol y gwneir penderfyniadau am y plentyn neu'r person ifanc a'i sefyllfa, gallant gynnwys cyfarfodydd amddiffyn plant, cyfarfodydd ysgol/addysg, cyfarfodydd adolygu plant sy'n derbyn gofal, cyfarfodydd gofal a chymorth, apwyntiadau meddygol, adolygiadau meini prawf diogel, cyfarfodydd y Gwasanaeth Troseddwyr Ifanc, cyfarfodydd anffurfiol â theuluoedd/gofalwyr, cyfarfodydd asesu oedran ar gyfer plant neu bobl ifanc sy'n ceisio lloches sydd ar eu pen eu hunain.

Prosesau ffurfiol: prosesau cwyno, iawndal cyfreithiol drwy dribiwnlysoedd/gwrandawiadau a phrosesau llys, Comisiynydd Plant Cymru, Ombwdmson Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, rheoleiddwyr gwasanaethau (Estyn, Arolygiaeth Gofal Cymru, Arolygiaeth Gofal Iechyd Cymru)

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Siarter eiriolaeth
- Fframwaith safonau a chanlyniadau cenedlaethol i blant a phobl ifanc
- Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 a rheoliadau a chanllawiau statudol cysylltiedig
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- Deddf Plant 1989 a 2004
- Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018
- Y Ffordd Gywir: Dull Gweithredu Seiliedig ar Hawliau Plant yng Nghymru (Comisiynydd Plant Cymru 2017)
- Deddf Hawliau Dynol 1998
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn 1989
- Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) 2018
- Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019 http://www.myguideapps.com/projects/wales_safeguarding_procedures/default/index.html

Adnoddau

- Gwefan Gofal Cymdeithasol Cymru https://gofalcymdeithasol.cymru/hub/hub-resource-sub-categories/eiriolaeth
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 – Hyb Gwybodaeth a Dysgu http://www.ccwales.org.uk/the-act/Advocacy
- Cefnogaeth Eiriolaeth Cymru https://www.ascymru.org.uk/
- Advocacy Matters Wales http://www.advocacymatterswales.co.uk/
- Gwasanaeth Eiriolaeth Ieuenctid Cenedlaethol https://www.nyas.net/services/our-services-in-wales/
- TGPCymru.org.uk
- Mind https://www.mind.org.uk/information-support/guides-to-support-and-services/advocacy/types-of-advocacy/#.W1WkINJKiUk

Uned 432 Eiriolaeth iechyd meddwl annibynnol

Lefel:	4
ODA:	35
Credyd:	13
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw helpu dysgwyr i ddatblygu gwybodaeth, dealltwriaeth, a sgiliau'r gweithwyr hynny sy'n gyfrifol am ddarparu gwasanaeth eirioli iechyd meddwl annibynnol.

Deilliant dysgu:

1. Defnyddio Codau Ymarfer a deddfwriaeth sy'n ymwneud ag iechyd meddwl er mwyn llywio ymarfer

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

1.1 **Rôl a chyfrifoldebau penodol** Eiriolwr Iechyd Meddwl Annibynnol fel y'u hamlinellir yng Nghod Ymarfer y Ddeddf Iechyd Meddwl

1.2 Y ddeddfwriaeth berthnasol a Chodau Ymarfer a chanllawiau cysylltiedig a sut maent yn ymwneud â rôl Eiriolwr Iechyd Meddwl Annibynnol

1.3 Yr hawliau sydd gan Eiriolwyr Iechyd Meddwl Annibynnol o dan ddeddfwriaeth ar ran yr unigolion maent yn eu cefnogi

1.4 Meini prawf cymhwyso am gymorth gan Eiriolwr Iechyd Meddwl Annibynnol a phwy sy'n gyfrifol am ddarparu gwybodaeth am y rhain

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

1.5 Defnyddio'r ddeddfwriaeth berthnasol a Chodau Ymarfer a chanllawiau cysylltiedig er mwyn llywio ymarfer Eiriolaeth Iechyd Meddwl Annibynnol

1.6 Llunio adroddiadau yn unol â gofynion sefydliadol

1.7 Nodi pryd y gall unigolion gael cymorth gan Eiriolwr Iechyd Meddwl Annibynnol

1.8 Sicrhau bod unigolion yn cael gwybod am eu **hawliau dynol** o dan y Ddeddf Iechyd Meddwl

Amrediad:

Y rôl a chyfrifoldebau penodol: fe'u nodir o dan Fesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010 a Chod Ymarfer Deddf Iechyd Meddwl Cymru 2016, Delivering the Independent Mental Health Advocacy Service in Wales: Guidance for Independent Mental Health Advocacy Providers and Local Health Board Advocacy Service Planners Rhagfyr 2011

Hawliau dynol: byddai hyn yn cynnwys Adran 132 o'r Ddeddf Iechyd Meddwl

Deilliant dysgu:

2. Cynorthwyo unigolion gan ddefnyddio eiriolaeth nas cyfarwyddir

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

2.1 Rôl yr Eiriolwr Iechyd Meddwl Annibynnol lle na all unigolion ei gyfarwyddo

2.2 Sut i bennu barn a dymuniadau a dewisiadau unigolion sy'n derbyn cymorth gan eiriolwr iechyd meddwl annibynnol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

2.3 Defnyddio proses atgyfeirio gytûn ar gyfer eiriolaeth nas cyfarwyddir

2.4 Defnyddio amrywiaeth o ffynonellau i nodi barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion sy'n derbyn cymorth gan eiriolwr iechyd meddwl annibynnol

2.5 Cynrychioli unigolion lle na allant wneud hynny

2.6 Defnyddio eiriolaeth nas cyfarwyddir gydag unigolion lle na allant gyfarwyddo

Deilliant dysgu

3. Cefnogi unigolion a atgyfeirir at wasanaeth Eiriolaeth Iechyd Meddwl Annibynnol

Rydych yn deall:

3.1 Materion eirioli lle gall fod angen i unigolion gael cymorth Eiriolwr Iechyd Meddwl Annibynnol

3.2 Pwerau cadw a sut y gall y rhain gael eu cymhwyso

3.3 Sut i archwilio **effaith opsiynau gofal a thriniaeth** ar yr unigolyn

3.4 Effaith bosibl yr **amgylchedd ffisegol** ar unigolion

3.5 **Cyfyng gyngor** y gall yr eiriolwr iechyd meddwl annibynnol ei wynebu'n ymarferol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

3.6 Helpu unigolion i ddeall:

- eu **hawliau a'u mesurau diogelu**
- pwerau cymhelliad a sut y gall y rhain effeithio arnynt

3.7 Gweithio gydag unigolion i archwilio eu barn, dymuniadau a dewisiadau o ran eu hopsiynau gofal a thriniaeth

3.8 Defnyddio strategaethau i helpu unigolion i ymgysylltu â gweithwyr proffesiynol sydd ynghlwm wrth eu gofal a'u triniaeth

3.9 Hyrwyddo barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion yn ystod y broses gwneud penderfyniadau ynghylch eu gofal a'u triniaeth

3.10 Hyrwyddo parch tuag at anghenion diwylliannol unigolion, ac ymarfer sy'n diwallu'r anghenion hynny

3.11 Codi pryderon lle nad ystyriwyd barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion yn ystod y broses gwneud penderfyniadau

3.12 Helpu unigolion i:

- **Apelio** yn erbyn eu cadw
- Adolygu neu newid eu meddyginiaeth
- Gwneud cais i **adael** yr ysbyty neu gael eu rhyddhau

- Cymryd rhan yn y broses o gynllunio eu rhyddhau a dylanwadu arni
- Cael cymorth ar ôl eu rhyddhau

3.13 Mynychu cyfarfodydd a chymryd rhan ynddynt

Amrediad

Yr effaith: risgiau, buddiannau a materion moesegol
Opsiynau gofal a thriniaeth: therapïau, meddyginiaeth, ECT
Amgylchedd ffisegol: ward ar glo, amgylchedd ysbyty cyffredinol, gofod personol cyfyngedig, preifatrwydd
Cyfyng gyngor: rhannu gwybodaeth, cefnogi unigolion a all fod yn rhithiol, cefnogi unigolion sy'n profi trallod meddwl
Hawliau a mesurau diogelu: o dan Ddeddf Iechyd Meddwl 1983, Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) 2010
Apêl: ceisiadau gwrandawiadau rheolwyr, y Weinyddiaeth Amddiffyn a Thribiwnlys Haen Gyntaf
Gadael yr ysbyty: heb oruchwyliaeth, gyda hebryngwr neu am gyfnod estynedig

---

Deilliant dysgu

4. Cefnogi unigolion a gaiff eu hatgyfeirio am faterion yn ymwneud â chyfyngiadau neu amddifadu o ryddid

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

4.1 Rolau'r Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol a'r Eiriolwr Iechyd Meddwl Annibynnol o ran Mesurau Diogelu Rhyddid
4.2 Y llwybrau y gellir eu dilyn i **herio awdurdodiadau** a phwy fyddai'n gyfrifol am hyn
4.3 Ffactorau a all olygu neu na allant olygu mai amddifadu o ryddid sydd er budd pennaf unigolion

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

4.4 Archwilio:
- sut y gall cyfyngiadau neu amddifadu o ryddid effeithio ar unigolion
- barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion ynghylch y cyfyngiadau neu amddifadu o ryddid a'r canlyniadau a ddymunir
- yr opsiynau lleiaf cyfyngol

4.5 Helpu unigolion i ddilyn llwybrau i apelio neu herio awdurdodiadau

Amrediad:

Herio awdurdodiadau: hawliau i wneud cais am adolygiad, cwynion, cyfarfod budd pennaf, cyfeirio at y Llys Amddiffyn

---

Deilliant dysgu

5. Sicrhau diogelwch wrth ddarparu cymorth eiriolaeth meddwl annibynnol

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

5.1 **Risgiau** posibl i **ddiogelwch** wrth weithio mewn lleoliadau iechyd meddwl

5.2 Strategaethau a ddylai gael eu defnyddio i leihau risg

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

5.3 Cael gwybodaeth gan leoliad y gwasanaeth am risgiau a strategaethau posibl i sicrhau diogelwch

5.4 Rhoi strategaethau ar waith i leihau risgiau a chadw pobl yn ddiogel

Amrediad:

Risgiau i ddiogelwch: i'r unigolyn, chi'ch hun ac eraill

Uned 432 Eiriolaeth iechyd meddwl annibynnol
Gwybodaeth Ategol

Canllawiau cyflwyno

Eiriolaeth nas cyfarwyddir: gall fod ei hangen pan fydd problemau cyfathrebu a chapasiti yn golygu na rennir cyfarwyddiadau, ac na fynegir dewisiadau na phryderon. Fe'i disgrifiwyd fel a ganlyn:

Cymryd camau cadarn gyda neu ar ran unigolyn na all fynegi ei farn na'i ddymuniadau yn glir mewn sefyllfa benodol. The non-instructed advocate seeks to uphold the person’s rights; ensure fair and equal treatment and access to services; a sicrhau bod penderfyniadau yn cael eu gwneud gan roi sylw priodol i ddewisiadau a safbwyntiau unigryw'r unigolyn (Henderson 2006)

Gall eiriolwyr nas cyfarwyddir gymryd camau gwahanol wrth gynrychioli'r unigolyn yn seiliedig ar hawliau dynol, bod yn berson-ganolog, cynnal goruchwyliaeth neu weithredu fel tyst ac arsylwr.

Gallai'r amrywiaeth o ffynonellau gynnwys: cyfathrebu â'r unigolyn, nodiadau achos, cyfarwyddebau ymlaen llaw, dymuniadau a fynegwyd yn y gorffennol, cyfathrebu â'r sawl sydd ynghlwm wrth ofal a chymorth yr unigolyn

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Siarter eiriolaeth
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- Y Ddeddf Iechyd Meddwl (1983) diwygiwyd 2007
  https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1983/20/contents
- Deddf Iechyd Meddwl Cod Ymarfer Cymru (2016)
  https://gweddill.gov.wales/topics/health/nhswales/mental-health-services/law/code-of-practice/?lang=en
- Mesur Iechyd Meddwl (Cymru) (2010
  https://www.legislation.gov.uk/mwa/2010/7/contents
- Mesurau Diogelu Rhyddid (LiPS)
- Deddf Hawliau Dynol 1998
- Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau 2006
- Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) 2018
- Deddf Cydraddoldeb (2010
- Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019

http://www.myguideapps.com/projects/wales_safeguarding_procedures/default/index.html

Adnoddau

- Gwefan Gofal Cymdeithasol Cymru https://gofalcymdeithasol.cymru/hub/hub-resource-sub-categories/eiriolaeth
- Cefnogaeth Eiriolaeth Cymru https://www.ascymru.org.uk/
- Advocacy Matters Wales http://www.advocacymatterswales.co.uk/
- Mind https://www.mind.org.uk/information-support/guides-to-support-and-services/advocacy/types-of-advocacy/#.W1WkINJKiUk

Uned 433 Eiriolaeth galluedd meddyliol annibynnol

Lefel:	4
ODA:	40
Credyd:	17
Crynodeb o'r Uned:	Nod yr uned hon yw helpu dysgwyr i ddatblygu gwybodaeth, dealltwriaeth, a sgiliau'r gweithwyr hynny sy'n gyfrifol am ddarparu gwasanaeth eirioli galluedd meddyliol annibynnol.

Deilliant dysgu:

1. Defnyddio Codau Ymarfer a deddfwriaeth sy'n ymwneud â galluedd meddyliol er mwyn llywio ymarfer

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

1.1 Rôl a chyfrifoldebau penodol Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol fel y'u hamlinellir yn y Ddeddf Galluedd Meddyliol
1.2 Y Cod Ymarfer ar gyfer Eiriolaeth Galluedd Meddyliol Annibynnol
1.3 Y pwerau sydd gan Eiriolwyr Galluedd Meddyliol Annibynnol o dan ddeddfwriaeth
1.4 Yr **adroddiadau** y mae angen i Eiriolwyr Galluedd Meddyliol Annibynnol eu llunio

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

1.5 Cynnal egwyddorion y Ddeddf Galluedd Meddyliol
1.6 Defnyddio Cod Ymarfer y Ddeddf Galluedd Meddyliol i lywio ymarfer Eiriolaeth Galluedd Meddyliol Annibynnol
1.7 Llunio adroddiadau Eiriolaeth Galluedd Meddyliol Annibynnol yn unol â gofynion statudol a sefydliadol
1.8 Nodi pryd mae gan unigolion hawl i gael cymorth gan Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol
1.9 Defnyddio darpariaethau a mesurau diogelu yn y Ddeddf Galluedd Meddyliol a'i Chod Ymarfer i sicrhau hawliau a hawlogaethau i'r unigolyn
1.10 Gwerthuso cywirdeb yr asesiad o alluedd
1.11 Dilyn prosesau cytûn i ailasesu galluedd

Amrediad:

Adroddiadau: gofynion statudol a gofynion sefydliadol

Deilliant dysgu:

2. Cynorthwyo unigolion gan ddefnyddio eiriolaeth nas cyfarwyddir

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

2.1 Rôl yr Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol lle na all yr unigolyn ei gyfarwyddo

2.2 Sut i feithrin dealltwriaeth pobl eraill o hawliau unigolion i gael cymorth Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol a'r broses atgyfeirio a ddylai gael ei dilyn

2.3 Sut i bennu barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion sy'n derbyn cymorth gan eiriolwr galluedd meddyliol annibynnol

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

2.4 Sicrhau bod prosesau atgyfeirio cytûn yn cael eu defnyddio ar gyfer eiriolaeth nas cyfarwyddir

2.5 Defnyddio **amrywiaeth o ffynonellau** i nodi barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion sy'n derbyn cymorth gan eiriolwr galluedd meddyliol annibynnol

---

Deilliant dysgu:

3. Deall y prosesau ar gyfer gwneud penderfyniadau

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

3.1 Pwy all wneud penderfyniadau ag awdurdod

3.2 Sut i weithio'n effeithiol gyda'r sawl sy'n gwneud penderfyniadau

3.3 Cyfraniad statudol Eiriolwyr Galluedd Meddyliol Annibynnol at y broses gwneud penderfyniadau

3.4 Y broses gwneud penderfyniadau ar gyfer pob un o'r **pedwar penderfyniad** y gall Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol fod ynghlwm wrthynt

Amrediad

Pedwar penderfyniad: Absoliwt (newid llety, triniaeth feddygol ddifrifol), dewisol (adolygu gofal a chymorth, diogelu)

Deilliant dysgu:

4. Cefnogi unigolion a gaiff eu hatgyfeirio am benderfyniadau sy'n ymwneud â newid llety hirdymor

Meini prawf asesu

Rydych yn deall:

4.1 Penderfyniadau llety sy'n gofyn am gyfarwyddyd Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol

4.2 Fframweithiau deddfwriaethol a fyddai'n gymwys i benderfyniadau am lety

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

4.3 Sicrhau bod y broses gywir wedi'i dilyn o ran asesu'r galluedd i wneud penderfyniadau am newid llety
4.4 Gweithio gydag unigolion a/neu eraill i archwilio eu barn, dymuniadau a dewisiadau o ran ble yr hoffent fyw
4.5 Ystyried **amrywiaeth o opsiynau o ran llety** a all fod yn addas i unigolion
4.6 Gweithio gydag unigolion a/neu eraill i werthuso addasrwydd opsiynau o ran llety a nodir gan y sawl sy'n gwneud penderfyniadau
4.7 Gweithio gydag unigolion a/neu eraill i asesu effaith bosibl y penderfyniad am newid llety ar unigolyn
4.8 Hyrwyddo barn, dewisiadau a dymuniadau'r unigolyn yn ystod y broses gwneud penderfyniadau
4.9 Codi pryderon lle nad ystyriwyd barn, dymuniadau a dewisiadau'r unigolyn yn ystod y broses gwneud penderfyniadau a/neu nad yw'r llety yn addas

Amrediad

Amrywiaeth o opsiynau o ran llety: gan gynnwys cymhwysedd i gael cyllid (CHS, symiau ychwanegol gan drydydd partïon)

Deilliant dysgu:

5. Cefnogi unigolion a gaiff eu hatgyfeirio am benderfyniadau sy'n ymwneud â thriniaeth feddygol ddifrifol

Meini prawf asesu:

Rydych yn deall:

5.1 Y meini prawf ar gyfer atgyfeiriadau triniaeth feddygol ddifrifol
5.2 Sut i asesu **effaith y penderfyniad** ar yr unigolyn, o ran y triniaeth feddygol ddifrifol arfaethedig
5.3 Pwysigrwydd ceisio ail farn feddygol a phryd y gall hyn fod yn briodol
5.4 Cyfyng gyngor moesegol sy'n ymwneud â thriniaethau meddygol difrifol
5.5 Pryd y dylai penderfyniadau am driniaethau meddygol difrifol fynd i'r Llys Amddiffyn
5.6 Pryd y gall Na Cheisier Dadebru Cardio-anadlol (DNAR) gael ei gymhwyso'n gyfreithlon

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

5.7 Sicrhau bod y broses gywir wedi'i dilyn o ran asesu'r galluedd i wneud penderfyniadau am driniaeth feddygol ddifrifol
5.8 Pennu barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion am y driniaeth feddygol ddifrifol arfaethedig
5.9 Gweithio gyda'r unigolyn ac eraill i asesu effaith y penderfyniad am y driniaeth feddygol ddifrifol arfaethedig ar yr unigolyn

5.10 Hyrwyddo barn, dewisiadau a dymuniadau'r unigolyn yn ystod y broses gwneud penderfyniadau

5.11 Codi pryderon lle nad ystyriwyd barn, dymuniadau a dewisiadau'r unigolyn yn ystod y broses gwneud penderfyniadau

Amrediad

Yr effaith: risgiau, buddiannau a materion moesegol sy'n ymwneud â thriniaethau meddygol difrifol

Y penderfyniad: diwedd bywyd, na cheisier dadebru, colli coes neu fraich, cyfnod ymadfer

---

Deilliant dysgu:

6. Cefnogi unigolion a gaiff eu hatgyfeirio am benderfyniadau sy'n ymwneud ag adolygu eu gofal a'u cymorth

Meini prawf asesu:

Rydych yn deall:

6.1 Pryd y gellir cyfeirio Eiriolwyr Galluedd Meddyliol Annibynnol i adolygu llety

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

6.2 Sicrhau bod y broses gywir wedi'i dilyn o ran asesu'r galluedd i wneud penderfyniadau sy'n ymwneud ag adolygu gofal a chymorth

6.3 Pennu barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion ynghylch y gofal a'r cymorth yr hoffent eu cael a'r canlyniadau yr hoffent eu gweld

6.4 Sicrhau bod yr opsiwn lleiaf cyfyngol wedi'i ddewis ar gyfer gofal a chymorth

6.5 Sicrhau bod barn, dymuniadau a dewisiadau'r unigolyn wedi'u hystyried wrth wneud penderfyniadau

6.6 Codi pryderon lle nad ystyriwyd barn, dymuniadau a dewisiadau'r unigolyn yn ystod y broses gwneud penderfyniadau

---

Deilliant dysgu:

7. Cefnogi unigolion a gaiff eu hatgyfeirio am benderfyniadau sy'n ymwneud â phryderon diogelu

Meini prawf asesu:

Rydych yn deall:

7.1 Pwy sydd wedi'i awdurdodi i gyfeirio Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol ym maes diogelu

7.2 Y camau lle gellir cyfarwyddo Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol lle mae pryderon diogelu

7.3 Y ffactorau a fyddai'n dylanwadu ar benderfyniad i gyfarwyddo Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol lle mae cymorth eirioli arall ar gael

7.4 Gofynion rhannu gwybodaeth

7.5 Problemau posibl o ran cyfathrebu â theuluoedd lle mae pryderon diogelu

7.6 Sut i nodi'r canlyniad mae'r unigolyn yn ei ddymuno o'r broses ddiogelu

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

7.7 Sicrhau bod y broses gywir wedi'i dilyn o ran asesu'r galluedd i wneud penderfyniadau am ddiogelu

7.8 Pennu barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion ynghylch y broses ddiogelu a'r canlyniadau a ddymunir

7.9 Gwerthuso effaith bosibl y mesurau amddiffyn ar yr unigolyn

7.10 Sicrhau mai'r opsiwn lleiaf cyfyngol yw unrhyw fesurau amddiffynnol a gynigir

7.11 Hyrwyddo barn, dewisiadau a dymuniadau'r unigolyn yn ystod y broses gwneud penderfyniadau

7.12 Codi pryderon lle nad ystyriwyd barn, dymuniadau a dewisiadau'r unigolyn yn ystod y broses gwneud penderfyniadau

---

Deilliant dysgu:

8. Cefnogi unigolion a gaiff eu hatgyfeirio am faterion yn ymwneud â chyfyngiadau neu amddifadu o ryddid

Meini prawf asesu:

Rydych yn deall:

8.1 Rôl yr Eiriolwr Galluedd Meddyliol Annibynnol o ran Mesurau Diogelu Rhyddid

8.2 Y llwybrau y gellir eu dilyn i herio awdurdodiadau

8.3 Gofynion ymweld, cefnogi a chynrychioli

8.4 Ffactorau a all olygu neu na allant olygu mai amddifadu o ryddid sydd er budd pennaf yr unigolyn

Rydych yn gallu gweithio mewn ffyrdd sy'n:

8.5 Ystyried sut y gall cyfyngiadau neu amddifadu o ryddid effeithio ar yr unigolyn

8.6 Pennu barn, dymuniadau a dewisiadau unigolion ynghylch y cyfyngiadau neu amddifadu o ryddid a'r canlyniadau a ddymunir

8.7 Nodi'r opsiynau lleiaf cyfyngol

8.8 Cefnogi a chynrychioli unigolion drwy'r broses asesu

8.9 Helpu unigolion i apelio neu herio awdurdodiadau

8.10 Cefnogi'r 'person priodol' drwy'r broses

Uned 433 Eiriolaeth galluedd meddyliol annibynnol

Gwybodaeth Ategol

Canllawiau cyflwyno

Herio awdurdodiadau: gallai hyn gynnwys hawliau i wneud cais am adolygiad, cwynion, cyfarfod budd pennaf, cyfeirio at y Llys Amddiffyn

Eiriolaeth nas cyfarwyddir: gall fod ei hangen pan fydd problemau cyfathrebu a chapasiti yn golygu na rennir cyfarwyddiadau, ac na fynegir dewisiadau na phryderon. Fe'i disgrifiwyd fel a ganlyn:

Cymryd camau cadarn gyda neu ar ran unigolyn na all fynegi ei farn na'i ddymuniadau yn glir mewn sefyllfa benodol. The non-instructed advocate seeks to uphold the person's rights; ensure fair and equal treatment and access to services; a sicrhau bod penderfyniadau yn cael eu gwneud gan roi sylw priodol i ddewisiadau a safbwyntiau unigryw'r unigolyn (Henderson 2006)

Gall eiriolwyr nas cyfarwyddir gymryd camau gwahanol wrth gynrychioli'r unigolyn yn seiliedig ar hawliau dynol, bod yn berson-ganolog, cynnal goruchwyliaeth neu weithredu fel tyst ac arsylwr.

Gallai'r **amrywiaeth o opsiynau o ran llety** gynnwys: gofal a chymorth gartref, llety â chymorth, lleoliad oedolion/cysylltu bywydau, gofal ychwanegol, lleoliadau cartref gofal, lleoliadau ysbyty, hosbisau

Gallai'r amrywiaeth o ffynonellau gynnwys: cyfathrebu â'r unigolyn ac unigolion priodol eraill sy'n rhan o'u bywydau, nodiadau achos, cyfarwyddebau ymlaen llaw, dymuniadau a fynegwyd yn y gorffennol

Y Cod Ymarfer ar gyfer Eiriolaeth Galluedd Meddyliol Annibynnol; byddai hyn yn cynnwys adran 10 o'r Cod Ymarfer

Deddfwriaeth a chanllawiau cysylltiedig

- Siarter eiriolaeth
- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- Deddf Galluedd Meddyliol 2005
- Mesurau Diogelu Rhyddid (LiPS)
- Deddf Hawliau Dynol 1998
- Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau 2006
- Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR) 2018
- Deddf Cydraddoldeb (2010
- Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019 http://www.myguideapps.com/projects/wales_safeguarding_procedures/default/index.html
-

Adnoddau

- Gwefan Gofal Cymdeithasol Cymru https://gofalcymdeithasol.cymru/hub/hub-resource-sub-categories/eiriolaeth
- Cefnogaeth Eiriolaeth Cymru https://www.ascymru.org.uk/
- Advocacy Matters Wales http://www.advocacymatterswales.co.uk/
- Mind https://www.mind.org.uk/information-support/guides-to-support-and-services/advocacy/types-of-advocacy/#.W1WkINJKiUk

Atodiad 1 Cysylltiad â chymwysterau eraill

Cysylltiadau â chymwysterau eraill

Mae cysylltiadau rhwng y cymhwyster hwn a'r cymwysterau canlynol:

- Lefel 1/2 Cyflwyniad i Iechyd a Gofal Cymdeithasol a Gofal Plant
- Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Craidd
- Lefel 2 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Ymarfer (Oedolion)
- Lefel 3 Iechyd a Gofal Cymdeithasol: Ymarfer (Plant a Phobl Ifanc)
- Lefel 4 Ymarfer Proffesiynol mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol
- Lefel 4 Paratoi i Arwain a Rheoli yn y maes Iechyd a Gofal Cymdeithasol
- Lefel 5 Arwain a Rheoli mewn Iechyd a Gofal Cymdeithasol